

A R C H Y

10.

VE STARÉ ŘÍŠI NA MORAVĚ

SV. PETRA CHRYSOLOGA, ARCIBISKUPA
REVENSKÉHO

ŘEČ O POSTU A ALMUŽNĚ

Když moudrý plavec odvažuje loď od břehu a pouští se na vlny, aby přeplavil moře, odkládá starosti o dům, o vlast, manželku a statky; a tak celý duší, tělem i myslí zabývá se pracemi lodními, aby mohl překonat ošemetné vlny a jako vítěz nad nebezpečím přistáti, kde mu kyne prospěch. Tak i my, bratří, vydavše se na cestu újmy, na moře postu, na dráhu čtyřiceti dnů, odvažme lodici těla svého od břehu světa; sprostme se péče o vlast vezdejší; na dřevě kříže roztáhněme všechny plachty mysli své... Provazy ctností, vesly moudrosti, kormidlem kázně vystrojme lodici na cestu; a odloučení od země, pozorujme nebesa, abychom, vedeni hvězdami nebeskými na širokých cestách mořských, držeti se mohli bez úrazu té pravé dráhy. Když Kristus bude řídit, Duch Svatý váti, překonáme pěny libůstek, přemůžeme vlny vin, ujdeme bouři zločinů, obeplujeme skaliska hříchů, vyhneme se tros-

kám provinění, a tak dojdeme přístavu Velikonoc, zisku života, radosti vzkříšení. Že však putovati nám jest po rozsáhlých pouštích, přes klamné víry, samoty nejisté, veškerý pokrm a nápoj nésti musíme s sebou. Vezměme tedy na sebe hojné milosrdenství, které prospěje našemu zaopatření.* Bratři! Půst lační, půst žízní, není-li krmen stravou lásky. Půst zimou se třese, půst křehne, když jej neodívá šat almužny, nepřikrývá oděv soustrastí. Bratří! Čím je zemi jaro, tím, jak víme, je postu milosrdenství. Jako jarní větřík působí, že všechny byliny polní kvetou, tak působí milosrdenství, že ze semena postu vzejde květ, že ctnost postu ovoce vydá ke žní nebeské. Čím je olej lampě, tím láska postu: jako tučný olej živí oheň lampy a, mírně přitékaje, udržuje světlo k útěše po celou noc, tak i štědrost dodává postu třpytu, takže se rozzáří v jasné světlo zdrženlivosti. Čím slunce dni, tím, jak víme, almužna postu. Jako lesk slunce osvětluje den a všelikou tmou mračen rozptyluje, tak almužna

* t. j. co máme, hojně rozdávajme chudým; neboť štědrost tato prospěje nám na cestě do života věčného.

posvěcuje svatost postu a světlem lásky vylučuje všelikou moc žádosti. Abych dlouho neotálel: čím je duše tělu, tím je štědrost postu. Jako totiž umírá tělo, když duše z těla vychází, tak půst usmrcuje nedostatek štědrosti.

Půst zajisté je smrt hříchů, život ctností. Půst je mír těla, okrasa údů, ozdoba života. Půst je utvrzení mysli, síla duše. Půst je ohrada čistoty, záštita stydlivosti, hrad svatosti. Půst je škola zásluh, učitel učitelů, kázeň kázní. Půst je spasné zaopatření na dráze církevní. Půst je nepřemožitelné knížectví v boji křesťanském. Ale půst v těchto ctnostech jen tenkrát silen je, vítězí a jásá, když bojuje veden milosrdenstvím. Milosrdenství a láska jsou křídla postu, jimiž se zdvíhá a povznáší k nebesům; bez nich leží, plazí se po zemi. Půst bez milosrdenství je socha hladu, nikoli obraz svatosti. Bez lásky je půst příležitost k lakomství, nikoli úmysl šetrnosti; neboť z šetrnosti té jak ubývá na těle, tak přibývá v měšci. Půst bez milosrdenství není pravdou, ale stínem; kde milosrdenství, tam pravda, podle svědectví proroka řkoucího: „Milo-

srdenství a pravda potkaly se“ (Žalm 84, 11). Půst bez milosrdenství není ctnost, nýbrž pokrytectví, jakož praví Pán: „Vy pak když se postíte, nebud'te jako pokrytci smutni; nebo pošmuřují tváři svých, aby vědomo bylo lidem, že se postí“ (Mt. 6, 16). Kdo se nepostí pro chudého, přetvařuje se před Bohem. Kdo postě se nerozdává oběd svůj, nýbrž uschovává, ten zajisté postí se pro lakotu, nikoli pro Krista.

Když se tedy postíme, bratří, uložíme oběd svůj do rukou chudého, aby nám zachovala ruka chudého, co by nám zmařilo břicho. Ruka chudého je lůno Abrahamovo: tam chudý, cokoli byl přijal, hned ukládá. Pokladna nebeská je ruka chudého: cokoli dostává, ukládá v nebi. „Skládejte sobě poklady v nebi“ (Mt. 6, 20). Ruka chudého je pokladnice Kristova: neb co chudý dostává, Kristus přijímá. Dej tedy, člověče, chudému zemi, abys dostal nebe. Dej peníze, abys nabyl království. Dej kousek, abys dostal celek. Dej chudému, abys dal sobě: nebo cokoli chudému bys dal, ty budeš míti, co nedáš chudému, míti bude jiný. Bůh volá: „Milosrdenství

chci“ (Os. 6, 6). Kdo Bohu odpírá, co Bůh chce, ten si žádá, aby Bůh mu odepřel, čeho si přeje. „Milosrdenství chci.“ Člověče, Bůh žádá, ale ne pro sebe, nýbrž pro tebe! „Milosrdenství chci.“ Chce milosrdenství člověka, aby udělil milosrdenství Boží. Jestli v nebesích milosrdenství, kterého lze dojít milosrdenstvím prokazovaným na zemi. Psánoť jest : „Hospodine, na nebi milosrdenství tvé“ (Žalm 35, 6). Až budeš stát na soudu Božím, vezmi si za zástupce milosrdenství, které tě může vysvoboditi. Kdo má jistotu, že v jeho prospěch bude mluvit milosrdenství, nemusí se starat o milost, nemusí pochybovat o odpuštění. Milosrdenství nejen předchází žalobu, získává soudce: ale ruší i rozsudek, propouští odsouzené. To dosvědčují ninivetští; když už odsouzeni trestu propadli, k zabití připravení a smrti oddáni byli, milosrdenství tak je uchvátilo, tak drželo, tak předešlo, že Bůh raději rozsudek zrušil, aby ničeho neodepřel milosrdenství. I zde zajiště je zastával půst při soudu; popelem se posypali, v žíní oblékli, volali, naříkali, plakali a co nemohli odčiniti slovy, mírnili truchlením: ale ne-

mohli změnit rozsudek, až když milosrdenství přispělo svou přímluvou. Milosrdenství i hříšníky vysvobozuje, i svaté činí. Kdyby nebylo milosrdenství když David zcizoložil, byl by pozbyl daru prorockého (2. kn. Král. 11), a Petr, když zapřel, byl by ztratil přednost v úřadě apoštolském (Mt. 26.), a Pavel by byl zůstal hříšníkem, když se rouhal. Vyznává to Pavel řka: „Jenžto jsem prvé byl rouhač a protivník a hánce: ale došel jsem milosrdenství“ (1. Tim. 1, 13). Bratří! Milosrdenstvím k chudým zjednejme si milosrdenství, abychom trestu zbaveni, jistě dojíti mohli spasení. Pravíť Pán: „Blahoslavení milosrdní, nebo oni milosrdenství dojdou“ (Mt. 5). Marně tam doufá milosrdenství, kdo zde nebyl milosrdným. Kdo milosrdenství činí, běží pro odplatu; kdo nečiní milosrdenství, utíká si pro trest.

Přel. F. V. Č.

O POSVÁTNÉM KAZATELSTVÍ

(Z MOTU PROPRIO „SACRORUM ANTISTITUM“)

Delším pozorováním došli jsme poznání, že péči biskupů, aby hlásáno bylo slovo Boží, neodpovídá přiměřené ovoce; a nemyslíme, že jest to přičítati tak netečnosti posluchačstva, jako schlubnosti řečníků, kteří předkládají spíše slovo lidské nežli Boží, uznali jsme vhodným latinsky v překladu uveřejniti a Ordinariům odevzdati naučení z rozkazu Předchůdce Našeho, šť. pam. Lva XIII. Posvátnou Kongregací biskupů a řeholníků vydané dne 31. měsíce července roku 1894 a odeslané Ordinariům italským a představeným řeholních rodin a Kongregací.

1. „A především pokud se týče ctností, kterými zvláště třeba vynikati posvátným řečníkům, střežte se Ordinariové a představení řeholních rodin svěřovati někdy toto svaté a spasitelné přisluhování slovem Božím těm, kdo nejsou ozdobeni a neoplývají ani zbožností k Bohu ani láskou ke Kristu, Jeho Synu, Pánu našemu. Bude-li se totiž hlasatelům katolického náboženství, ať už jsou nevím jak nadáni výmluvností, těchto věn ducha nedostávají, neposkytnou zajisté nic jiného než m ě d' z v u č í c í a z v o n e c z n ě j í c í (I. Kor. XIII, 1.): aniž kdy budou míti s dostatek toho, z čeho plyne veškerá síla a výbornost hlásání Evangelia, snahy totiž po slávě Boží a po věčné spáse duší. Jest třeba, aby zbožnost, posvátným řečníkům obzvláště potřebná zářila z vnějšího způsobu jejich života; aby příkazům a zařízením křesťanským, které řečí vychvalují, mravy mluvících neodporovaly; a aby nebořili skutkem, co budují slovem. Mimo to ať taková zbožnost nezavání něčím světským, nýbrž ať má do sebe takovou vážnost, aby dokazovala, že jsou opravdu služebníky Kristovými a správci

t a j e m s t v í B o ž í c h (I. Kor. IV, 1.). Jinak totiž, jak pěkně poznamenává Andělský, »nauka-li jest dobrá a kazatel zlý, sám jest podnětem k rouhání se učení Božímu« (Komm. k Mat. V.). - K zbožnosti však a ostatním ctnostem křesťanským nezbytně se druží vědění: neboť jest samozřejmo a dlouhou zkušeností potvrzeno, že ani moudré, ani ladné, ani plodné řeči nepodají ti, kteří neoplývají naukou, a zvláště naukou posvátnou, a kdož spoléhajíce na vrozenou jakousi obratnost v slově, máně vystupují na kazatelnu, ba skoro nepřipraveni. Ti ovšem šlehaají vzduch a nevědomky vystavují božské výroky potupě a úšklebkům, plně zasluhující, aby se na ně potáhla myšlenka božská: P o n ě v a d ů j s i t y z a v r h l v ě d ě n í, z a v r h n u t e b e, a b y s m i n e p o s l u h o v a l k n ě ž s t v í m (Os. IV. 6.).“

2. „Tedy biskupové a představení řeholních rodin nesvěřujte přísluhování slovem Božím žádnému knězi, leč by se předem zjistilo, že má náležitou hojnost zbožnosti a vědění. Bďte bedlivě, aby bylo bráno k rozpravě jenom to, co je vlastním předmě-

tem posvátného kázání. A co takovým jest, ukázal Kristus Pán slovy: *K a ž t e E v a n g e l i u m* (Marek XVI, 15.)... Učíte je zachovávat i všechno, což jsem koli přikázal vám (Mat. XXVIII, 20.). K těm slovům vhodně svatý Tomáš: »Kazatelům jest osvětlovati v tom, co dlužno věřiti, udávati směr v tom, co třeba konati, zjevným činiti, čeho třeba se varovati, a brzy hrozbami, brzy povzbuzováním lidem kázati«. A svatosvatý Sněm Tridentický: »Zvěstujíce jim neřesti, kterých se mají chrániti, a ctnosti, o které se mají snažiti, aby unikli trestu věčnému a došli nebeské slávy.« Šířeji o tom všem se rozepisuje, praví bl. pam. Pius IX. toto: »Ne sami sebe, ale Krista ukřižovaného hlásajíce, přesvatého náboženství našeho dogmata a přikázání podle učení katolické Církvě a Otců důstojným a skvělým způsobem řeči jasně a otevřeně lidu zvěstujte; vysvětlujte zevrubně zvláštní povinnosti jednotlivců, odstrašujte všechny od hanebnosti a rozohňujte k zbožnosti, aby věřící, slovem Božím spasitelně občerstveni, všech neřestí se vystříhali, o ctnosti se snažili a tak ušli

trestům věčným a dostihli slávy nebeské.«* Z toho všeho jest patrné, že vlastní látkou, o které se má kázati, jest snešení apoštolské, božské desatero, přikázání církevní, svátosti, ctnosti a neřesti, povinnosti jednotlivých stavů, poslední věci člověka a jiné toho druhu věčné pravdy.“

3. „Ale zásobu takových věcí přehojnou a veledůležitou považují novější přísluhovači slova Božího nezřídka za bezvýznamnou; jako něco zastaralého a nicotného ji přezírají a téměř odhazují. Dobře asi vědí, že věci takové méně jsou vhodnými k získání obliby u lidu, po které jedině dychtí, hledajíce svých věcí, nikoli věcí Krista Ježíše (Filip. II, 21.), úplně je odvrhují; a to i v době postní a v ostatních slavnostnějších dobách ročních. Zaměňujíce pak spolu s věcí i jména, nahrazují bývalá kázání novými jakýmisi a méně správně pochopenými promluvami nazývanými k o n f e r e n c e, které vhodné jsou spíše k přilákání mysli a přemítavosti, než aby přiměly vůli a obnovily

* Okružní list ze dne 9. listopadu 1846.

mravy. Ti věru sotva u sebe uvažují, že kázání mravní prospívá všem, konference sotva několika; kdyby však bedlivěji přihlíželi k jejich mravům, často vštěpovali čistotu, skromnost, poslušnost k církevní autoritě, vzdali by se lidé už tím svých předsudků o víře a ochotněji by přijímali světlo pravdy. Že totiž přemnoho lidí špatně o náboženství smýšlí, a nejvíce mezi národy katolickými, třeba přičítati spíše bezuzdnosti vášní než chybnosti poznání, podle božského výroku: *Z e s r d c e v y c h á z e j í z l á m y š l e n í . . . r o u h á n í* (Mat. XV, 19.). Odtud Augustin, uváděje slova Žalmistova: »Řekl blázen v srdci svém: není Boha«, poznamenává: *v e s v é m s r d c i , n e v e s v é m y s l i .*“

4. „Tomu však nesluší rozuměti tak, jako by takové promluvy byly samy sebou naprosto zavržitelné, neboť naopak, konají-li se přiměřeně, mohou býti velmi užitečny ano i nezbytny k vyvrácení bludů, jimiž se na náboženství útočí. Odstraňme však naprosto s kazatelny onu okázalost mluvení, která hledí spíše k jakémusi přemítání o věcech nežli ke konání; ta jest příhodnější veřejnostním

záležitostí než náboženství a vyniká konečně lépe svou ozdobností než hojností plodů. Vše to více sluší časopisům a akademiím, s důstojností však a vznešeností domu Božího málo se srovnává. Promluvy pak, čili konference, které mají úkolem chrániti náboženství proti útokům nepřátel, ačkoli jsou někdy potřebné, přece nejsou přiměřeny silám všech, nýbrž jen zdatnějších. Ale i řečníkům výborným třeba veliké opatrnosti, poněvadž obrany takové vésti sluší jen tam, kde nezbytně jich žádá doba, místo nebo stav posluchačstva, a kde jest naděje, že nebude bez užitku: nikdo nepochybuje, že o tom nejsprávněji rozhodnou biskupové. Mimo to třeba, aby síly důkazů v takových promluvách opíraly se daleko více o posvátné nauky než o slova moudrosti lidské, a aby vše řečeno bylo jadrně a jasně, aby snad v mysli posluchačstva neutkvěly mylné domněnky hlouběji než proti nim stojící pravdy, a nezaujímaly je více námitky než odpovědi. Zejména však jest se varovati, aby častými takovými promluvami nezmenšovala se vážnost kázání morálních, nebo aby nevycházela z obyčeje,

jako by byla nižšího řádu a menší ceny než onen výbojný druh řeči, a proto že by bylo je ponechávat kazatelům a posluchačům obecného lidu; když-
tě naproti tomu velepravdivým jest, že kázání mravní jsou většinou věřících nanejvýš potřebná, svou hodnotou pak, že nejsou nikterak pozadu za úpornými hádkami, takže by je měli konati i nejznamenitější řečníci před sebevybranějším a čtenějším shromážděním aspoň s touž horlivou pílí. Neděje-li se tak, budou věřící poslouchati stále řeči o bludech, které se většinou z nich hnusí, nikoli o neřestech a vinách, jimiž bývá posluchačstvo takové především zanešvařeno.“

5. „A není-li ani výběr látky bez vad, jiných, a to ještě vážnějších chyb jest želeť, obrátíme-li zřetel k způsobu a formě řeči. Jak se vyslovuje výborně Akvinský, »tři věci třeba hlasateli slova Božího, aby řeč jeho opravdu byla světlem světa: první jest stálost, aby se neuchýlil od pravdy; druhá jest jasnost, aby neučil nesrozumitelně; třetí jest užitečnost, aby hledal slávy Boží a ne své«. Než dnešní kázání zajisté jest častokrát nejen velmi daleko

evangelické zřetelnosti a prostoty, která i v jejich řeči měla by býti, ale záleží v samých rozvláčných oklikách a odlehlostech, unikajících obecné chápavosti lidu. Toť zajisté bolestné, i lze naříkati s prorokem: **M a l i č t í ž á d a l i s i c h l e b a , a l e n e b y l o n i k o h o , k d o b y j i m h o l á m a l** (Pláč Jer. IV, 4.). A ještě žalostnějším jest, že těmto kázáním nezřídka nedostává se ani náboženského vzezření, prodchnutí křesťanskou zbožností, a posléze ani božské síly a moci Ducha Svatého, v nitro mluvícího a k dobru mile přivádějícího: tou zajisté silou a mocí měli by kazatelé vždy přenášeti na sebe slova Apoštolova: **Ř e č m á a h l á s á n í m é n e b y l o v p ř e m l u v n ý c h s l o v e c h m o u d r o s t i l i d s k é , a l e v d o k á z á n í D u c h a a m o c i** (I. Kor. II, 4.). Oni naproti tomu spoléhajíce na p ř e m l u v n á slova moudrosti lidské, tak tak že si všimnou, nebo vůbec nevšimnou výroků Božích a Písem Svatých, která otvírají posvátnému kazatelství nejznamenitější a nejvydatnější proudy, jak výslovně učil nedávno přesvatý Pán Lev XIII. těmi to velmi závažnými slovy: »Tato výhradná a ojed-

nělá výbornost Písem, pocházející z božského pro-
dchnutí Duchem Svatým, dodává posvátnému řeč-
níku autority, poskytuje apoštolské svobody řeči,
uděluje jadrné a vítězivé výmluvnosti. Kdokoli totiž
podává ducha a sílu slova Božího, ten nemluví řečí
t o l i k o, n ý b r ž i m o c í a D u c h e m S v a t ý m
a p l n o s t í m n o h o u (I. Thess. I, 5.). Pročež
převráceným a neprozřetelným jest nazvati počí-
nání těch, kdož tak kážou o náboženství a tak
zvěstují přikázání Boží, aby nepodali téměř nic leč
slova vědění a opatrnosti lidské, opírajíce se více
o důvody své než Boží. Jejich řeč totiž, přesto, že
se blýská ozdobnostmi, jest nezbytně mdlá a chladná,
poněvadž postrádá ohně řeči Boží a jest velmi da-
leka síly, kterou řeč božská do sebe má: Živá za-
jisté jest řeč Boží a účinná, pronika-
vější než meč dvojsečný; a sahající až
do rozdělení duše a ducha (K Žid. IV, 12.).
Ač rozumnější i zde dají za pravdu, že jest v Pís-
mech Svatých ku podivu pestrá a bohatá výmluv-
nost, hodná věcí velikých; což Augustin prohlédl a
zřetelně vyložil (O učení křest. IV. 6, 7.) a též

i práce nejvěhlasnějších posvátných řečníků to do-
svědčuje, kteří za své jméno dluhují především
stálému studiu a zbožnému rozjímání Bible.«^{*}

»Hle tedy, posvátné výmluvnosti pramenem jistě nej-
přednějším Bible! Ale hlasatelé, kteří podle nových
vzorů se spravují, nečerpají bohatství mluvy z pra-
m e n e v o d y ž i v é, nýbrž ve zlozvyku věru již
nesnesitelném obracejí se k d ě r a v ý m c i s t e r -
n á m m o u d r o s t i l i d s k é, a odloživše učení
Bohem inspirované i nauku Církevních Otců a Kon-
cilů, úplně zabředli v pronášení jmen a myšlenek
spisovatelů světských a novějších, a ke všemu i tak
žijících: myšlenky ty bývají jim námětem k výkla-
dům buď záhadným nebo i velmi nebezpečným. -
Jiný podnět k rozhořčení dávají ti, kteří promlou-
vají o věcech náboženských tak, jako by se vše mě-
řilo výhodami a pohodlím tohoto pomíjejícího ži-
vota, zapomínajíce téměř na budoucí a věčný: ti
dobře všímají si ovoce, které přineslo lidské spo-
lečnosti křesťanské náboženství, ale povinnosti,

^{*} Encyklika o studiu Písem Svatých, 18. listop. 1893.

které třeba zachovávat, zastírají; jedinou lásku Krista Zachovatele vynášejí, o spravedlnosti mlčí. Odtud chatrné ovoce takového kázání, které když uslyší světský člověk, odnáší si přesvědčení, že bude křesťanem i když mravů nezmění, řekne-li jen: Věřím v Krista Ježíše.«* - Však co jim též záleží na tom, aby sklidili ovoce? Dojista toho si nevzali před sebe, nýbrž nanejvýš jen to, aby pochlebovali posluchačům, lehtajíce jim v uších; a vidouce kostely nacpané, nechávají mysl prázdnou. Proto také ani se nezmiňují o hříchu, o posledních věcech a o jiných nanejvýš důležitých, nýbrž jen toho si hledí aby rozlévali slova líbivá, výmluvností spíše tribunskou a světskou než apoštolskou a posvátnou, aby ulovili provolávání a pochvaly; proti nim takto Jeroným: »Učíš-li ve chrámě, ne provolání lidu, ale nářek vzbud': slzy posluchačů ať jsou tvou chválou.« Tím se stává, že jejich kázání, jak v posvátných síních, tak mimo ně ukazují divadelní jakousi parádu a nemají ani zdá-

* Kard. BOUSA, arcib. florent.

ní svatosti ani účinnosti. Odtud zmizela z lidu a také z většího počtu kléru všechna záliba k poslouchání slova Božího; odtud rozhořčení všech lidí dobrých; odtud buď příliš nepatrný nebo vůbec žádný pokrok zbloudilých, kteří, i když časem přijdou vyslechnouti slova líbivá, zvláště byli-li přivábeni oněmi velkolepými, stokrát a stokrát se ozývajícími slovy o pokroku 'vzdělanosti, vlastenectví, moderní vědě, doprovodí dovedného mluvčího hojnou pochvalou a odcházejí z chrámu titíž, jako dříve, nemálo podobni těm, kteří »se podivovali, 'ale neobraceli«.

»Chtějíc tedy tato svatá Kongregace z rozkazu Přesvatého Pána Našeho, tolik a tak zavrženíhodných zlořádů potlačiti, důtklivě nabádá všechny biskupy a ty, kteří jsou v čele řeholních rodin a církevních ústavů jakožto vrchní představení, aby se srdcem apoštolským postavili se jim na odpor a s veškerým úsilím dbali, aby byly vykořeněny. Pamětlivi tedy předpisů Přesvatého Koncilu Tridentského - „mají povinnost bráti muže způsobilé k takovému kazatelskému úřadu“ - ved'te si v této

věci velmi pečlivě a obezřele. Běží-li o kněze vlastní diecése, střežte se Ordinariové bedlivě, aby nebyli k úřadu tomu někdy připuštěni, „jejichž život, vědění a mravy nebyly dříve vyzkoušeny“, to jest, dokud nebylo dříve předchozím pokusem nebo jiným vhodným způsobem zjištěno, že jsou způsobilí. Jde-li však o kněze diecése cizí, nedovolte nikomu vystoupit na kazatelnu, zvláště o větších slavnostech, dokud není z písemného svědectví vlastního Ordinaria nebo řeholního představeného jisto, že se vyznamenávají dobrými mravy a jsou s to zastati ten úkol. Představení pak jednotlivých řádů, společností nebo kongregací nedovolte naprosto žádnému z alumnů vlastní správy zastávat úřad kazatele a tím méně koho doporučujte místním Ordinariům písemným svědectvím, leč byste prozkoumali, je-li řádných mravů a ke kazatelství jak se sluší schopným. Kdyby však nějakého listem doporučeného kazatele přijali a hned potom zkušeností seznali, že se uchyluje od pravidel přítomného výnosu, nechť ho rychle přimějí k poslušnosti. Neuposlechne-li, nedovolte mu na kazatelnu, a bude-li

třeba, užijte i kanonických trestů, kterých právě asi věc vyžaduje.«

Toto jsme uznali za vhodné předepsati nebo obnoviti příkazující, aby to bylo svědomitě zachovááno, dohnání k tomu závažností den ze dne vzrůstajícího zla, kterému nebude možno později bez svrchaného nebezpečí zabrániti. Neníť tu již činiti jako s počátku s disputátory, vycházejícími v r o u š e b e r á n ě í m, nýbrž s otevřenými a zapřísáhlými nepřáteli, a to domácími, kteří, spolčivše se s úhlavními nepřáteli Církve, mají v úmyslu vyvrátiti víru. Jsouť to ti, jejichž opovážlivost denně stoupá proti moudrosti z nebe, a osobují si právo opravovati ji, jako by byla porušena; obnovovati, jako by byla sestárlá; rozhojňovati a přizpůsobovati zlíbením světa, pokrokům a pohodlí, jako by neodporovala lehkovážnosti několika jednotlivců, ale dobru společnosti.

Tomuto smělému počínání proti učení Evangelia a tradici církevní nemohou nikdy dosti čeliti přílišnou bdělostí a přísností ti, kterým jest svěřeno věrné opatrování tohoto posvátného skladu.

Chceme tedy a přikazujeme Naší autoritou, aby tato napomenutí a spasitelné rozkazy, které jsme tímto z vlastního popudu a s plným vědomím prohlásili, jak ode všech Ordinariů tak i od nejvyšších správců řeholních řádů a církevních ústavů katolického světa, co nejsvědomitěji byly zachovávány a pevně v platnosti trvaly přes jakákoli ustanovení jim odporující.

Dáno v Římě u Svatého Petra, dne 1. měsíce září roku 1910, Pontifikátu Našeho osmého. PIUS PP. X.

VÍRA A LITURGIE

(Z proslovu Msgr. Dr Josefa Pachty r. 1893)

Církev svým slovem i příkladem nabádá každého z nás, abychom co nejrozhodněji hájili liturgickou jednotu; v mezích pak stanovených abychom pěstovali velkou rozmanitost.

Církev v liturgii neústupně hájí jednotu. K tomu lze dodati, že Církev liturgické jednoty ani vzdáti se nesmí, chce-li zachovati jednotu víry.

Papež Coelestinus I. († 432) biskupům Gallie takto píše (epist. 21.): „Tajemství kněžských modliteb (liturgie) přijala Církev od Apoštolů a stejným způsobem je slaví po celém světě tak, aby jednotným zákonem modlitby stanoven byl zákon

jedné víry.“ Za odpadnutím od víry v zápětí následuje odpadnutí od liturgie a bohoslužebná nevázanost, čehož dokladem jsou dějiny protestantismu a v naší době chování se starokatolíků. Víra a liturgie jsou spojeny co nejúžeji a na sobě závisí. Víra tedy se skrze liturgii projevuje a z liturgie zase lze poznat víru, takže o všech náboženských společnostech lze říci: jaká víra, jaké náboženství, taková liturgie.¹⁾ To, co o liturgii pravíme, že jest živou či vtělenou theologií, obrátil kdosi na posvátnou hudbu: „Posvátná hudba nic jiného nechce býti leč živá Theologie.“ Jedna víra a jedna theologie tedy s sebou přináší jednu liturgii a jednotu posvátné hudby. Přidejme k tomu dvě otázky: 1. Jaká musí být liturgie, aby se v ní jevil článek víry „o jedné, svaté, katolické, apoštolské Církvi?“ — 2. Kdo pak svévolně podle své hlavy liturgii přeměňuje a modrchá, co asi míní nebo vyznává říká slova: „Credo in u n a m, sanctam, c a t h o l i c a m et apostolicam Ecclesiam?“ Jednota pak, o níž mluvíme, zakládá a jeví se v tom, že liturgie má:

- a) Jeden nejvyšší cíl, totiž poctu Boží.
- b) Jednoho nejvyššího zákonodárce po Bohu, totiž svatou Stolicí.
- c) Podstatně jediný útvar a jednu řeč.

a) — Liturgie a hudba liturgická má jeden nejvyšší cíl, totiž poctu Boží. Není a nemůže býti nejvyšším cílem liturgie „vzdělávání lidu“, „Erbauung des Volkes“, jakož veškerého jednání lidského posledním cílem a nejvyšším pravidlem není lid, nýbrž Bůh.²⁾

Všechno konání se měří a řídí cílem posledním. Že pocta Boží jest cílem liturgie, proto zákony církevní velí, aby vše, co v liturgii se objevuje, bylo co nejdůstojnější a nejdokonalejší: posvátné nádoby z drahého kovu, bohoslužebná roucha ze vzácných látek; liturgické úkony co nejušlechtilejší, slova co nejjadrnější a nejvznešenější. K tomuto nejvyššímu cíli musí hleděti i posvátná hudba a zpěv; pročež to, co v liturgii se zpívá nebo při ní provozuje, má býti i skladbou i provedením co nejdokonalejší, anebo aspoň velmi dokonalé, velmi ušlech-

tilé. „Quantum potes, tantum aude, quia major omni laude, nec laudare sufficis.“

Božské velebnosti svými chválami nikdy nedostihneme; jednota Církve a liturgie v tom se projeví, jestliže budeme se všemi katolickými kůry na širém okrsku země závoditi podle sil, abychom co nejdůstojněji Boha oslavovali.

Nejvyššímu cíli liturgie a prvnímu základu liturgické jednoty se přičí všeliký zpěv a všeliká hudba, které mysle posluchačů odvracejí od rozjímání božských věcí, do kostela pak vnášejí svět s jeho žádostivostí.

b) — Liturgie jest jedna, že má po Bohu jednoho nejvyššího zákonodárce, totiž svatou Stolicí, papeže v Římě. Tím stanoven druhý základ jednoty také pro hudbu v bohoslužbě.

Jako svatá Stolica dává jen ty zákony, které se nepřičí božským zákonům, tak biskupové ve svých diecésích jsou strážcové obecných zákonů církevních a jsou podřízeni svaté Stolicí.

Co pak jest v této věci naším údělem? Což jiného

nežli poslušnost? Naším právem není, abychom zákony o liturgii vydávali, ani abychom dané zákony podle své hlavy měnili; naším právem a naší povinností jest, abychom poslouchali. Petrovi a papeži řečeno od Pána: „Co svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi“; nám však důrazně se na mysl uvádějí slova: „Kdo by pak Církve neuposlechl, budiž tobě jako pohan a publikán.“ Naším úkolem jest, abychom všemožně hleděli vyhovět jak zřejmým rozkazům, tak i přáním svaté Stolice v zavedení nebo zachování jednoty v liturgickém zpěvu.

c) — Konečně projevuje liturgie svou jednotu tím, že má všude podstatně jeden útvar a jednu řeč aspoň pro hlavní výkony. Mše a nešpory mají se zpívatí latinsky; všeliký jiný způsob je nesprávný a škodlivý.

Církev hájíc liturgickou jednotu jako výraz jedné víry, nezavádí přece jednotvárnost, nýbrž pěstuje **r o z m a n i t o s t.**

Vizme, jak Církev si hledí rozmanitosti při slavné mši svaté. Úkony při ní i zpěvy přiděluje rozličným

osobám, totiž celebrantovi, asistentům a chóru. —
Jaká jest rozmanitost ve zpěvech celebranta a asis-
tentů? Při mši sem náleží:

Intonace „Gloria in excelsis Deo“, „Ite missa est“
a „Benedicamus Domino“. Typický misál vykazuje
(in Ordine Missae) pro Gloria čtyři intonace roz-
ličné; pro Ite pak a Benedicamus devět rozličných
nápěvů pro rozličné svátky a rozmanité doby cír-
kevního roku (Advent, Půst, Oktáva velikonoční).
Poněvadž pak nápěvy misálu typického jsou obec-
ně závaznými, není zůstaveno na vůli celebran-
tově, jaké Gloria nebo Ite chce zpívat; neumí-li to,
pak jest jeho povinností, aby se potřebným nápě-
vům přiučil.

Není také jediný způsob, jak má celebrant zpívat
orace; Caeremoniale Episcoporum zákonem stanoví
tři způsoby, jak se orace zpívají: tonus festivus,
simplex ferialis et ferialis. Nemíním podrobně udá-
vat, kdy kterého způsobu se má užívati; krátce
lze říci, že podle nařízení církevního jinak orace
se zpívají při mši a slavných nešporách, jinak

mimo mši. Jinak in festis duplicibus et semiduplicibus, jinak in festis simplicibus et feriis. Rozkazu Círky nikterak nevyhovuje celebrant, zpívá-li jedním způsobem orace všechny ať ve mši, ať v nešporách; při svěcení svící, ratolestí, při Asperges, při litaniích atd.

Také pro zpěv Preface a Pater Noster stanoven zákonem dvojí způsob, totiž cantus solemnis vel festivus et cantus ferialis.

Připomeňme si ostatní zpěvy a intonace, které přiděleny jsou celebrantovi na příklad při obřadech Velkého Pátku a jindy, i musíme uznati, že v mezích jednoty se objevuje dost značná a pěkná rozmanitost. Kéž by jen naši celebranti jí šetřili! V přípravě ke mši také na zpěvy se připravili a čeho neumějí, tomu se přiučiti hleděli!

Jak leckterý kůr tak i ne jeden celebrant zpěvem svým budí smích, uvádí posvátné obřady v posměch a vyhání lidi z kostela.

Velké rozmanitosti docílí kůr již tím, že zpívá všechny předepsané texty ke mši svaté, zvláště při-

padný Introit, Graduale, Offertorium, Communio. Každý z nás tuším ví, že ony texty se mají zpívat; že se nedovoluje, aby se za jiné texty svévolně vyměňovaly. Netřeba široce dokládati, že větší rozmanitost pěstuje se tam, kde zpívá se vždy případné Offertorium, nežli opakuje-li se po celý rok snad „Ave Maria“ nebo jiné vložky.

Budiž krátce toho dotknuto, že především Církev pro svoji liturgii od svého počátku nařizuje a pěstuje chorál, jemuž říkáme zpěv Gregoriánský. Chorál jest jednohlasný, harmonie postrádá; zato však má nejen jakousi rozmanitost melodickou, nýbrž jest spíše nepřeborným pokladem původních, zcela zvláštních, charakteristických melodií, které přes mnohá století svého věku nestárnou a se neotírají.

Po chorálu nejvíce schvaluje Církev harmonické skladby slohu Palestrinova. Skladby ty jednak úzce se pojí k chorálu, ano po stránce melodické a rytmické z chorálu vyrostly; jinak vynikají zvláštní uměleckou krásou a důstojností náboženskou, skrze

niž podstatně se liší od světských skladeb. Konečně zbývá ještě prostředek na docílení rozmanitosti v hudebních výkonech kůru, a tím prostředkem je užívání varhan. Varhany Církev jednak připouští, ba schvaluje; jednak zase omezuje, ano i přímo zakazuje v některých dnech církevního roku. Varhany naprosto se zapovídají na neděle Adventní a postní, kdy koná se bohoslužba v barvě fialové. Vyňata jest třetí neděle adventní a čtvrtá postní, kdy se dovoluje na varhany hráti. Při mši za zemřelé smí se užívati varhan jen k provázení zpěvu beze všech předeher a doher; jakmile se přestane zpívat, mají umlknout i varhany „in Missis Defunctorum silent organa, cum silent cantus“.
(Caerem. Ep. 1. c.).

Církevní zákonodárství také dostatečně ukazuje na rozdíl, jak se na varhany hrává nebo hráti má a připomíná se, „ne sonus organi sit lascivus aut impurus — aby ve hře nic nebylo nečistého“.

Kdy pěstuje varhaník rozmanitost, jakou Církev chce míti?

Snad tehdy, jestliže po celý rok bez rozdílu na varhany hraje? To je jednotvárnost, nikoli rozmanitost; Církev velí, aby v jistou dobu církevního roku varhany zcela umlkly. Snad že to bude věci nápadnou lidu, obecenstvu? Zrovna toho míní Církev docílit, aby lidé si vzpomněli, že půst není masopustem.

Budeme-li podle zásad Církev, krátce naznačených, v liturgii a pěstování hudby posvátné si počínati, můžeme se kojiti tou nadějí, že se nám podaří ne-li hned, tož znenáhla zbudovati umělecké dílo nejprve na oslavu Boží a pak také na vzdělání katolického lidu.

Poznámky:

1) Roku 1610, po majestátu Rudolfově, v době velké náboženské rozháranosti u nás, děkan Roudnický nejvyššímu kancléři Zdeňkovi z Lobkovic podává zprávu o dvou heretických farářích jeho patronátu, jak následuje: „Oni dva faráři, instalováni na slavnost sv. Jiří, Missálu neužívají, jsou ženati, všechno česky ří-

kají a ničeho heretického nezanedbávají, též den Husa za svátek prohlásili.“ Takovou liturgii prováděli faráři na statečích předního katolického horlitele! Děkan maje to za světlý důkaz jich bludařského smýšlení, nařídil jim, aby do sv. Havla jinam se odebrali. (Arcibis. archiv.)

2) Cílem vedlejším a podřízeným úkonů liturgických jest arci také vzdělání věřících; jenže to ve všech kusech se musí řídití nejvyšším cílem, poctou Boží. Bohu-li se důstojně a náležitě pocta vzdává, tím se již lid vzdělává; zároveň se potřebná jednota zachovává.

EDGAR DACQUÉ

S M Y S L A B Y T Í

T r v á n í a b y t í

Co vzniká, pučí, roste — zaniká: toť běh marnosti;
opravdové bytí trvá tiše ve své věčnosti.

V ě č n á j s o u c n o s t

Bůh věčné bytí je, jež samo v sobě vzniká,
jež v sobě žije, bytuje a přece nezaniká.

P ř í r o d a a p r a o b r a z

Kronika přírody ti tisícero věcí poodkryje;
však mnohost prchavá v jediném bytí žije.

N á p l ň p ř í r o d y

Úžasný obraz hojnosti, jež bēdnou duši zmát'!
Nemůže nikdy pochopit, kdo se chce Bohu vyrovnat.

V š u d y p ř í t o m n o s t

V mnohosti světa širého jediný život přebývá,
zem celou, celičkou, dech Boží prochvívá.

S k u t e č n o s t B o ž í

Smrt, život, jak to vidíme, je světa žilobití;
však v toku věčnosti je pouze jedno bytí.

Ž i v o u c í o b r a z

Hra tvarů nekonečně hýří a čas v nich pracuje,
zatím co v tiché věčnosti pravá podstata bytuje.

S y m b o l

Jednota věčná žije a trvá v sobě bez prostorů;
tam kde se zjeví je i čas i prostor, mnohost tvarů.

Z t r a c e n ý r á j

O dokonalé kráse světa naše duše sní,
o rajském životě. Zda se kdy snové naplní?

S k r y t ý p o k l a d

Odhal a ber — skvost vzácný v sobě hostí
čas věčný v této pomíjejícnosti.

Světloň

Když tichá noc tě obejmě, zář věčnou uvidíš;
však zažehneš-li světlo sám, již věčné nespatriš.

Zevnitř to přichází

Záření věčné zdroj síly skýtá věcem všem;
a vnější snažení musí být živým obrazem.

Boží pramen

Bůh může věci prašpatnou způsobit dobrodiní pravá;
naslouchej duše v pokoře, ať se ti světla nedostává.

Vnitřní bytí

V životě tvém se odráží tvé vlastní duše zář;
chceš-li jí tedy rozumět, popatř jen na svou tvář.

Jen na tobě to závisí

Prahneš po kráse věčnosti, nuž, pohled' v hvězdnou
říš,
v prachu a klamně časnosti — ji nikdy nespatriš.

Slovo ve mně

Jsem tak stár jako Bůh; neb tehdy, kdy jsoucno

Boží bylo

i jeho tvůrčí Slovo s ním po celém světě žilo.

M y š l e n k a a j s o u c n o s t

Myšlenka tvůrčí každou věc již v prapůvodu pronikla dřív, než o dnu stvoření k životu svému procitla.

V e l i k é b o h a t s t v í

Vše žije pouze v Bohu a mimo Boha nic nemůže být, jestli se cele oddáš Bohu, pak všechno můžeš mít.

S v ě t o v ý n á z o r a p r a v d a

Jsi jenom pírkem časnosti když rozumu se držíš,
vzdání;
neb pravé jsoucno přichází jen v pravdě k splnění.

V n i t ř n í s v ě t

Praobraz žije bez času. To, co se v čase zjevuje,
to živoucně v něm dnes i zítra, stále bytuje.

V š e c k o

Nádhera vesmíru tisíci hvězdami se rozzářila!
Rci, která z hvězd, první ve tvůrčí vůli byla!

Z A u g u s t i n a

Každická bytost má své ústrojí; tím, čím se stala
dávno není,
toť božský zákon odvěký, toť věkuvěčné Boží dění.

N e n a h r a d i t e l n ý d i v
Něžně se skláněl František před každou travičkou.
Jak to? Proň Boží stvoření nebylo věci maličkou.

V š e v B o ž í m s r d c i
Touž vodu uvidíš v oblacích nebe, prameni i moři.
Což se tvá pýcha, srdce ubohé, před Božím divem
nepokoří?

V s t u p
Božskému smyslu věčnosti jediné slůvko pouze dám:
zde, nyní — nikdy — pak a tam jen svého Boha
nalézám.

V a r i a n t a k C z e p k o v i
„Kdo světy počítá a svolává je jmény k nám?“
Veliký Bůh. Tak k tobě od počátku volá Pán.

T a j e m s t v í ž i v o t a
Zajisté, Bůh neustále ještě na stvořeném pracuje:
Čím častěj' na věc patříme, tím novější se zjevuje.

O s o b n í B ů h
Duch Boží může se jen v pravdě projevit,
nese-li v sobě Osobu, pak může v Osobě jen být.

T a j e m s t v í T v ů r c o v o

Sotva kdy lidský rozumek odhalí Boží taje;
a přece každý prášek na zemi Ho zjevně dokazuje.

P r a v é u č e n í

Sám v sobě hledej příčinu; najdeš, když do sebe se
ponoříš;
Hleď, mlč — a než se naděješ prapůvod stvoření
objevíš.

S t v o ř i t e l a s t v o ř e n é

Příroda je dílo Stvořitele; kdo se jí koří, zbožňuje a
obětuje,
neznalost Boha pravého každíčným hnutím dokazuje.

N a d p ř í r o d o u

Příroda Boha nikdy nepojímá, Bůh není přírodou;
příroda z Boha žije a tak se ti přibližuje svou
podobou.

K d o s t v o ř i l B o h a ?

„Bůh povstal s přírodou“ — rozumář jakýs kdysi
vymyslíl.

Jak to? Bez díla tvůrčího by Tvůrce pouhým
božstvem byl.

K d e j e B ů h ?

Dílo a síly Tvůrcovy — příroda Boží sama jest;
nikoliv ale Boží podstata — jen stopy jejích cest.

D u š e p ř í r o d y

Příroda, vzato do slova, jest vlastní vůle žití;
ty vůči ní si připadáš jak prosté polní kvítí.

D v a s v ě t y

Příroda, ta tě nemá ráda, a to čím tě častuje,
to proto dává, že tvořit žádá, dílo miluje.
Je nad tebou a panuje, chrání a také rozkotává,
proto se netaž, nepátrej, jestliže srdce postonává.

M i k r o k o s m o s

Pod pláštěm přírody srdéčko lidské jaksi cize bije,
však vnitřní smysl světa v útrokách našich žije.
Budeš-li vnitřním žitím vnější svět pronikat,
pak můžeš v každé chvíli smysl i vnějšku dát.

N e z m ě r n ý p r o s t o r s v ě t a

Myslíš-li, když svět je veliký, že Bůh tě opomíjí,
pak věz, že pravé poznání temnotné mraky kryjí.

Věčný pohled

Zda pravdou je, že každý vlas na hlavě spočten ?

Zda vlásek chybějící byl již někým někdy spatřen ?

Ach, dítě bláhové, toť všechno marné počítání plané,
jest oko v nebesích, jež všecičko má dobře spočítané.

Pod Božským srdcem najde skrýš i hvězda maličká,
a je-li nejmenší z nich země, patří mu celá, celičká.

Vyjmuto z díla „Boží tvář“, které překládá Zdeněk
Řezníček, a vyjde v Dobrém Díle nebo v Kursech.

ALAIN MESSIAEN

Válečný vězeň No. 81.342

Stalag VII B I.

Deutschland.

BĚDOVÁNÍ

**Popule meus, quid feci tibi, aut in quo
contristavi te? - Officium Velkého Pátku
(Uctívání Kříže).**

**Pane, tak smuten jsem,
však Tebe hřeby přibili.**

**Pane, slzami jsem zaplaven,
neb ruce Tvé Ti zbodali.**

Mé žití celičké, toť bédování.

— Však bedra Tvá jsou zdrána k nepoznání! —

**Mé hříchy zlobou bobtnají
na srdci Tvém, jež láskou krvácí.**

**Z duše své žádám smilování,
před korunou Tvou z trní, hloží.
Lkám z duše své o smilování,
před Tvou zemdenosti Boží.**

**Toť úděl můj, bych modlitbou,
ó Spasiteli duší útěchu Ti dal,
svou vroucí modlitbou
Tě s Tvého Kříže sňal.**

**Vždyť jenom Tvoji slabostí
Tě mohu uprosit,
Vždyť jen z tvých úzkostí
teď ještě mohu žít.**

R A T O L E S T I

Humiliavit semetipsum, factus obediens
usque ad mortem, mortem autem crucis...
(Sv. Pavel, Epištoly k Filipenským, II, 8.)

Palmami radostnými Tě ozdobím, palmami,
háv šarlatový zlatem protkám zářivým,
kamennou dlažbu vystelu Ti květy bílými
a Tělo Tvé vznešeným zpěvem oslavím.

— O synu můj, tvé palmy svištějí jsou pruty,
v cár ubohý jste změnilí mé tělo Boží,
abyste popleniti mohli oltář svatý.
Pro dupot nohou vašich jsem jen podnoží.

Ustrojili jste mě v roucho potem krvácející,
zlato, toť hřeby ukrutné a květy bolestné
jsou trny čelo rozdírající,
jež prořaly Mé Srdce bolestné...

Ratolesti, ratolesti, vy snítky zelené!
A listy z cesmíny na cestu Kristu Králi

do Jerusalema. Radostné květy dne,
jehnědy měkké jsme Králi nasypali.

— O synu můj, větévky vaše jako Kopí ční.
A rostliny, jež z hříchů vašich do výše jsou hnány
mě poutají přetěžko k trůnu utrpení.
Na ratolestech paže mé jsou křižovány.

Nuž vejděte v Království Duše Své,
Chléb bolesti mé lačně vezměte...
O synu lidský, k Spáse duše tvé,
z mé Lásky rudý květ ti rozkvete.

MILOSRDNÝ SAMARITÁN

Naše uplynulá léta jsou svazkem věšteb,
v nichž je plno naučení a předznamenání
do budoucna... Otec Faber

Tělo mé, znavené, kleslo do prachu cest :
oči mé hleděly na lidská srdce jen
do dálek šedivých, kde skřípala kola kár.

Nevím, zda srdce mé či rámě zraněno ?
Veškeré údy trpěly, stenala duše celičká.
(Jestli mě nikdo nespasí, schvátí mě drápy démonů !)

S olejem člověk jde, hle, s vínem kráčí
(olej je síla má a víno smilování) :
Úd po údu je utišován tichou lahodou.

K novému životu procitám zas
připraven zvítězit nad zárem blahé naděje.

Paraklet do šíra otevřel lásky peřeje :
Před křížem plamenným Ježíš své syny soudí...

CHTĚL BYCH VÁM ZPÍVAT...

Hilarem datorem diligit Deus...

Chtěl bych vám zpívat
pozdravnou píseň o údech svých, zmučených,
báseň o bědném těle svém
pod noži vašeho slitování.

Proč drásáte mě — tváře bratří,
když vaše duše nasyceny jsou
lehounkým hnutím lásky mé
a záchvěvy mé líbeznoti,
dny vzácnými na trpělivost.

Pro duše zhynulé jsem náruč rozepjal,
zdvihl jsem břímě zoufalství,
námahy a únav v prach ponížení.
Ve snách mně díky vzdávaly
v družině vzdušných blankytů.

Ó zbavte mou duši utrpení
na Kříži pekelném mých hříchů každodenních,

démona, jenž plodí zrno pokušení
a rozptyluje sémě temných pŕvabŕ
po cärech zbloudilých.

Ostatkŕ vítězných mně dejte ŕat,
záŕtitu rŕžencŕ a zažehnání,
(pod ŕkárrou lesklých autostrad
hromady kostí světcŕ tli),

střežice stopu Těla Kristova
pokořeného v mém těle tisíckrát.

Kde ŕtěstí mé se v bolest obrací
a bolest v ŕípy líbezné,

by Spasitele mého prořaly,
k němuž od věkŕ upírám svŕj zrak.

H R O M N I C E

Quia viderunt oculi mei Salutare tuum.

Můj Spasiteli v chrámu představený,
v oběť Ti nesu žádostí svých holubičky
a hrdlíček kaňánek rozzářený
srdce svého, jež k smrti hotovo je vždycky.

Hle, horstvo hříchů mých a zloby,
ohavnost sama, hadí hlavy
a krokodilové, jalových stolů zdoby,
toť pach mé každodenní stravy.

Však nad oltářem trůní Josef s Marií!
Andělé v záři skvoucích pochodní
v les mého žití hříšného jas lijí
očistný, ó Paní nebes, náruč rozepni!

Zdvihni se, naděje mé Svatý Simeone!
Zvučte hlasu mého polnice,
můj Jerusalem, který v jasu tone...
s Ježíšem vstoupil do mé světnice

Ze sbírky „LA PETITE LAMPE“ přel. Zd. Rezníček.

JINDŘICH FEDERER

JAK BRATR MIKULÁŠ UČIL ČÍST

Bylo to jednoho z oněch podivných dnů, kdy celý svět, nevyjímajíc ani rokli bratra Mikuláše, se zdá šedivý, holý a mrzutý, takže osamělé lidi daleko široko přepadá stesk a oni musí ven na cestu, aby mohli někoho oslovit, ať už slůvkem ty nebo on, aby tak užili teploty množného čísla. Tedy jednoho takového dne seděl bratr Mikuláš na své lavičce u okna úzkého jako dlaň a těšil se naopak z toho velikého ticha. Usmíval se tiše do svých šedivějších vousů, protože i on kdysi dávno za ta-

kových olověných chvílí dostával tlučení srdce, jestliže sám někde v lese rubal dříví nebo pásal na nějaké salaši a neslyšel už nic, ale vůbec nic než sám sebe, takže potom nechal všechno ležet, jen aby se dostal aspoň k sousedovi a pocítil lidské teplo. Tuhle dětskou horečku už dávno překonal. Naopak měl nyní radost, že za tak stojatého ticha jistě nikoho nenapadne přijít do jeho pustiny, aby ještě tíže pocítil hrůzu samoty. Jinak se svět každým týdnem hojněji řinul do jeho rokle. Zvědavost, blouznění, neklid, pokání cupkaly rozličnými, ale vždy rušivými nohama mezi jedlemi dolů k poustevně. S počátku prchal před těmito hosty, pak jim čelil tváří v tvář; ale konečně, protože přece jen žijeme na stejném světě a ve stejné kůži a bídě, pouštěl se s nimi podle vnuknutí do delšího neb kratšího rozhovoru o dotyčné věci, naslouchal, radil, poroučel a nakonec propouštěl každého tak, že odcházel třikrát krásnější, nežli přišel. Ale to dnešní odpoledne s jeho vznešeným tichem by mu měli nechat. Nic neruší, ani slunce, ani vítr,

nic pestrého a rozmanitého. Všechno je jednotvárné a jednoslabičné: Bůh.

Jako moře se před ním bez hlesu vzdouvalo to slovo a netrpělo nic vedle sebe. Bůh napravo, Bůh nalevo, Bůh podlaha, Bůh střecha, všechno jen sám Bůh.

Ale ne, je tu také ještě jeho malá duše jako jediná docela malinká lodička na tomto oceánu. A i když jí mráz probíhá všemi prkny, přece se odpoutává od posledního kousíčku země a vrhá se se slastným úlekem do toho nekonečného Božství.

Bratr Mikuláš si těsně přitáhne kutnu, sepne ruce, pak načisto ztrácí zrak, bledne, stává se nehybným a studeným; za chvíli tu bude sedět už jen jeho tělesná schrána.

Ale v poslední vteřině zazněla do tohoto posvátného ticha strašlivým zvukem poutnická hůl a zavolal tak nehorázný lidský hlas, že duše stojící už na prahu nevýslovného byla naráz vržena zpět do starého prachu: „Frater mi, ubi absconderis? — Kde vězíš, bratře můj?“... Egredere, Reverende,

e cella tua! — Vyjdi, ctihodný, ze své celly! Klepá mistr Bruno, doktor práv a svobodných umění!“... Dole prudce udeřila hůl na stavbu. Potom vesele zapraskaly příčle nahoru a dovnitř se vkutálel mladý zavalitý mužiček ducatých, růžových lící, nezkalených očí a s vysokým dětským čelem. Vkutálel se tak svěže, tak červeně, tak tučně a lahodně jako vepřová uzenice. Když spatřil poustevníka, jak se vynořuje z kouta hubený a snědý jako vydělaná kůže, vysekl mu poklonu jako nějaký uličník. Měl tak smáčknutý tupý nos s tak malými nosními dírkami, že mu nestačily k dýchání, takže vdechoval a vydechoval otevřenými ústy. Jeho rty se při tom zaokrouhlily v pěknou, širokou, plnou nulu a také hovor toho tlustého mladého učence se zdál vyvěrati a zurčeti tak lehce a tak nicotně jako z nějaké nuly.

„Salve, Eremita, salve!“ smál se a funěl a podával mu dva tlustoučké prsty své pěkné bílé ruky. Potom si bez okolků sedl vedle něho na lavici a otevřel tlustý popsaný sešit: „Slavná fakulta ve Frei-

burku se o tebe zajímá. Mám s tebou mluvit a číst de natura absoluti entis... scilicet de...“

„Bratře, já nerozumím latinsky“, poznamenal klidný bas bratra Mikuláše.

„Ty nerozumíš latinsky?“ trlkoval mladík. „To je zlé, to je velmi zlé. Sanctus Augustinus a sanctus Thomas de Aquino psali jenom latinsky.“

„Psali“, namítl bratr Mikuláš s nezdolným klidem, „ale jak věřili? A jak milovali? Také snad jenom latinsky? Rozumí snad Pán Bůh jen latinsky?... Mé lesácké řeči rozuměl až dosud vždycky dobře.“

„Svatý Prošťáčku,“ smál se kulatý, „no ne, něco takového! Ne, ne, ne! Ale to je lhostejno, to zde v tom sešitě je psáno naší rodnou řečí podle Jana Taulera Sermones o dokonale poznávajícím křesťanovi. Chceš to číst? Mám...?“ A nežli mohl uslyšeti ano nebo ne, už začal a rychle jako s vřetena odvíjel řádku za řádkou, že to v cele jen vrčelo.

Svým zpěvavým dětským hlasem stoupal stále výše a výše až na cimbuří věty, při čemž jeho ruce veslovaly a střevíce udávaly takt, ale potom pěkně

poklesl níže a pokaždé skončil periodu radostně zvučným a velkolepým sestupem o celou tercii. Četl rád, četl dobře, a protože to nebylo dílo Taulerovo, nýbrž jeho vlastní, rozkvétal při tom jako dítě nad svým rostoucím domečkem z karet.

Text pojednával v zamotaných větách o nepochopitelném a kterak toto přesto jest chápáno, o nezměřitelném a kterak je přesto provazcem a kružítkem měříme, o nevyčerpatelném, které však Bruno přece jen po malých dávkách snaží se vyčerpati. Četl, kterak Bůh řídí člověka, ale kterak člověk, abych tak řekl, také řídí Boha; kterak musí Bůh a kterak musíme my, a jak při tom všem přece jen jsme svobodni; kterak být vším a nebýt ničím, chtít všechno a nechtít nic, se těsně dotýkají a jiné takové těžkosti, při nichž člověku vstávají vlasy na hlavě. Spis zněl spíše chytrácky nežli bystře, spíše umíněně nežli mocně, a logika na rozhodujících místech nejraději zalézala do pohodlné a lehkomyšlné díry podobenství. Ale přece jen to znělo a v tvář prostoty bratra Mikuláše tu vzosně šu-

měla slova jako substantia a accidens, concedo, distingo, hrčící ergo, nihil a omnia a jiná latina. Před tímto nihil a omnia bratru Mikulášovi pone náhlu schlíply vousy, obličej se stále hlouběji skláněl k provazu, jímž byl opásán, a mistr Bruno si připadal jako Boží vítr, před nímž se musí v úžasu sklonit i taková v lese divoce vyrostlá svatost jako tento sedlák.

Ale mistr Bruno nepřišel jen, aby sám sebe potvrdil. Pověst bratra Mikuláše jako důvěrného přítele Božího ho přiměla, aby si o tom, co jest za oblastí poznatelného, místo se školskými učenci porozprávěl jednou s takovým theologickým dítětem přírody. Když tedy horlivě oddeklamoval hezký kus, sklapl desky a našpuluje veselou nulu svých úst k debatě, řekl: „To pro jednou stačí! Quid respondes, frater mi, ad primum, quaenam sit relatio inter omnia et nihil, quoad...“

Překvapen se zarazil. Bratr Mikuláš spal.

*

Poutník se s úctou díval na Brunonova ústa, aby

lépe rozuměl. Ale tu viděl stále jen, jak se tato živá nula zaokrouhluje a špičatí a roztahuje přes celý obličej a jak stále polyká a vyvrhuje papír a jen papír. Nemohl se na to déle dívati. Ale i při zavřených očích ho pronásledoval obraz té nuly, kterak žvýkajíc a přežvykujíc papír rostla a zabírala stále větší okruh, až pohltila celou tlustou hlavu mistrovu, jako by to byl jen papír, a kterak tato hlava se zdála už jen kulatou tučnou nulou, načisto prázdnu uvnitř, načisto prázdnu zvenčí! A teď se ke všemu ještě tato papírová obluda začala ztrojnásobovat a zdesateronásobovat. V mžiku tu pobíhalo nesčetně lidí, kteří měli na trupu místo Adamovy hlavy nulu...

A zatím co učená návštěva dále předčítala ze svého sešitu, vžíval se bratr Mikuláš stále hlouběji do svého vidění a smál se a nakonec zamumlal: „Od nuly k jedničce, to je to pravé...“

„Co to říkáš?“ vyhrkl naň Bruno podrážděně. „Nespál jsi snad, nechtě nic slyšet? A co má znamenat to o té nule a jedničce? Co to je to pravé?“

„Příteli,“ odpověděl bratr Mikuláš mírně, „ještě nikdy jsem nebyl tak dokonale bdělý“.

„A chápeš má argumenta quoad relationem inter...“

„Zajisté, milý bratře poutníče! Dej sem svou knihu. Dokáži ti to.“

Bratr Mikuláš neuměl ani číst ani psát. Ze všech písmen znal jenom veliké J, nikoli jako mnozí, protože se jím dalo napsat Já, nýbrž protože jím jedním svižným tahem na všech dveřích a zdech bylo napsáno jméno Ježíš. Vzal tedy sešit do ruky obráceně, a jako by četl, prstem přejížděl po hlavou dolů obrácených řádcích brzy z prava nalevo a brzy z leva na pravo, jak se právě hodilo. Ale díval se do knihy tak vidoucně a velitelsky, že Bruno se po prvé musel dívat čtenáři nikoliv na papír, nýbrž do obličeje.

Bratr Mikuláš vypravoval, jako by to četl, co viděl ve snu, a vplétal do toho „Kdo chce mluvit o Bohu, musí napřed Boha slyšet: kdo chce slyšet Boha, musí napřed umět mlčet. Zavřená ústa jsou otevřenou branou k moudrosti...“

„Ale... ale... to jsem tu přece nikde nenapsal,“
koktal mistr s dětskou rozpačitostí.

„Tady to stojí, punktum... A teď byli lidé, kteří
chtěli mluvit o Bohu, ale štěbetali jen o sobě. Ne-
byl to život, byl to papír...“

„Bratře Mikuláši, zapřisahám tě, co to bá...“

„Tady to stojí, doktore, černé na bílém... Nechte
mne dále číst! Ti lidé tedy žili jen z papíru a také
jiným dávali k jídlu a k životu jen papír. Jejich
otevřená huba... odpusťte, chtěl jsem říci ústa... se
podobala nule; jejich hlava, jejich mozek, všechno
byla nula. Ale čím je kdo prázdnější, tím chce býti
plnější... A tak nula žrala dále, činíc všechno su-
chým a papírovým a pohlcujíc celého člověka.
Ruce, nohy, a nakonec i srdce, které ještě jako
rudá tečka chvilenu se rozmýšlelo a vzdorovalo,
zmizelo v té žravé nule.“

Mikuláš obrátil list, ale Bruno už nebyl schopen,
aby využil té malé přestávky a něco namítl.

„Teď tedy běhaly po světě, kam člověk dohlédl, jen
nuly anebo takoví lidé, kteří se v nuly měnili.“

Jejich krok, jejich dech, jejich myšlení šustilo jako papír. Někteří byli hubení, jiní tlustí; někteří se ještě trochu styděli a plížili se kradmo jako hlemýždi na pokraji cesty; jiní však se ve své hlouposti nesmírně nadýmali a zabírali celou její šíři. Ti malí, ostýchaví, kteří snad ještě nebyli docela ztraceni, vrhali na cestu ještě slabý stín. Zde bylo tedy ještě jádro. Ale ta veliká břicha nul byla tak načisto prázdná, že s nimi neběžel ani nejmenší stín bytnosti nebo vlastnictví. A právě tyto nuly ovládaly a znásilňovaly ty druhé, a ježto podle přísloví větší had požívá menšího, došlo to tak daleko, že na konec jako obrovský had zaléhala kraj už jen jediná nula nasycená miliony nul. V jejím dosahu se nezelenal ani jediný stonek, nelétal ani jediný pták, dokonce ani hejl. Všechno bylo šedé, písčité a prázdné jako poušť a nade vším viselo nízké zamlžené nebe se zabedněnými a zarezivělými okénky...“

Podivný čtenář obrátil hned tři listy najednou a slabikoval zvolna dále: „Ale tam, kde nebyla nula,

tam slavil své hody tím krásnější svět. Tam lidé pracovali, zpívali, modlili se a bojovali, a všude od jednoho konce na druhý tam panoval šťastný ruch. To byli lidé, kteří užívali očí, aby zkoumali a viděli, uší, aby slyšeli, úst, aby se ptali a srdce, aby se skláněli před Božím tajemstvím. A nad nimi se klenulo čisté a vysoké nebe s vyhrnutými modrými záclonami, takže blažení vystupovali a sestupovali bez jakékoliv překážky a také brzy tu a brzy onde chytili za šos nebo za cop nějakého nového člověka a strhli ho s sebou. Znedohledné výše nebeské báně však svítila dolů na lidi Jednička...“

„Jednička?“ ptal se Bruno.

„Podivné, byla to jenom jednička, ale jaká Jednička! Kde začínala její pata a kde končilo její těmě? Zářila od nekonečna do nekonečna jako věčný blesk, takže tisíce sluncí kolem se zdálo jen dohasínajícími svíčkami. A toto nádherné číslo nebo lépe tato nádherná bezčíslnost neměla do sebe nic z hubené číslice... jak to jen mám vysvětlit?..., nýbrž měla obličej, měla oči, tak dobrotivé a zároveň

strašlivé jako dvě moře, a ústa, ústa ta byla jako hřmění a ticho pospolu, a ruku, z níž pučela léta i zimy...“

„A tato živá, božská Jednička odvrátila nyní svůj zrak ode všech těch čilých lidí tam dole pod sebou a hleděla na nulu. Hleděla tak slavnostně a slitovně, že člověku přebíhal mráz po zádech. Co asi dělala nula? Dlouho zůstávala nehybná. Ale čím déle na ni Jednička zářila, tím více života se zdálo do ní vlévat, jako do sněhu o polednách. Tu a tam se zase objevily rudé tečky. Nula zápasila a chrlila ze sebe papír a zbavovala se šupin, až konečně z hory papírových cucků vyskočil z té veliké nuly čerstvě se zelenající člověk a rychle směřoval k Jedničce. Někteří ovšem zůstali na cestě stát, rozmýšleli se, zívali a vraceli se jakoby tažení olověným závažím zpět do nuly. Ale ti druzí,“ četl Mikuláš, přeskakuje poslední čtyři stránky, „poskakovali čile vpřed. Bylo to k smíchu, když jste viděli, kolik toho na nich z té nuly ještě bylo nalepeno a jak těžce se namáhali, aby se dostali vpřed, jako

by šli proti větru, ale čím více se blížili k Jedničce, tím se stávali krásnějšími a lidštějšími, ztráceli vodnatou hlavu a oslí uši a brzy zase dovedli řádně vidět a slyšet a sklánět se před Bohem.“

„A proto,“ končil bratr Mikuláš, poklepávaje důrazně na zadek rukopisu, „největší ze všech hloupostí je jít k nule, a největší moudrostí jít k Jedničce. My však jsme jako ptáci mezi nebem a zemí, mezi nulou a Jedničkou, mezi papírem a životem, mezi vším a ničím. A proto leť, ptáku, leť k Jedničce!“

V cele nastalo ticho. „Vezmi si to!“ řekl bratr Mikuláš a vracel Brunovi spis obrácený vzhůru nohama, jak jej byl četl.

Ten jej mechanicky obrátil, a tu se bratr Mikuláš se sladkým výsměchem zeptal: „Odpusťte, doktore, snad jsem to nečetl dokonce obráceně?“

„Nikoli, ctihodný otče,“ odpověděl Bruno a vstal. „To já jsem až dosud četl obráceně. Ale od nynějška chci zkusit číst tak, jak jsi mě tomu dnes naučil, svatý učiteli; tvou abecedou, v níž písmena a

slabiky hledí k nebi, a ne na zem.“

„Nikoli slabiky, ale ti, co slabikují!“ opravil bratr Mikuláš. „To ostatní už potom tak nevadí... Ale podívejte se, venku prší; zůstaňte ještě chvíli, a ježto tvrdíte, že jsem vás naučil trochu číst, naučte mne tedy za to trochu psát. Četl jste vždy znovu krásně a vznešeně nihil a omnia, to největší a nejmenší slovo. Naučte mne tedy napsat to největší a to nejmenší slovo jednou písmenou na stěnu, abych měl vždy na očích, odkud pochází a kam mají jít všechna písmena a slabiky i ti, kdož slabikují.“

Bruno vyňal poslušně křídlo ze své kutny a načrtl na stěnu nejprve veliké O.

Tu se Mikuláš podivil a zvolal: „Na mou věru, doktore, vy píšete omnia jako nulu!“

I Bruno se podivil: „v j e d n o m znamení »všechno« i »nic«!“

Pak bylo v cele ještě větší ticho. Žádný už nemluvil ani se už nenamáhal s tím druhým slovem. S posvátnou bází se dívali na tajemné O, jež svi-

tilo na stěně a jedním tahem i zvukem kázalo o ničem i o všem. A cítili, že v tomto znamení jest obsažena celá abeceda nebe i země. A zatím co se bratr Mikuláš těsněji přikrčil do kouta, aby si všechno ještě jednou řádně přemyslí, putoval doktor Bruno vlahým deštěm do kraje jako někdo, kdo právě začal novou knihu; ale ne, nový život.

Přeložil Frant. Pastor

JACQUES THIBAUD

HUDEBNÍK U LYAUTEYE

Maroko pro mne je Lyautey, a Lyautey je Maroko. Maršála poznal jsem naráz jakožto člověka vznešeného; v jeho chování velmože tato země, která uchovává ještě něco z Tisíce a jedné noci, zůstavila své stopy. Můj první koncert - v dubnu 1924 - byl ohlášen v Rabatu. Ale než jsme tam dorazili, co to osudů, co příhod, co barvitých stránek v hloubi mé paměti, kde stále žhnou kouzla písku...

Maršál Lyautey strávil skoro celý rok 1923 nemocen a bez pohybu ve Fezu v paláci Bu-Želud, odkud byl převezen do Francie, aby byl operován profesorem Gossetem. Vrátil se do Maroka v provincii, ale koncem dubna 1924 musel se opět vrátiti do Paříže, aby byl po druhé operován. Na těchto dvou cestách Lyautey, velmi zesláblý (od operačního zákroku měl opravdu velkou ránu v boku, jež ho ustavičně znepokojovala), navštívil pana Milleranda.

— Nahrad'te mne... Vidíte, jaké to se mnou je.. Vrátím-li se do Maroka, skončím tím, že v něm natáhnu...

— Výborně, řekl Millerand, nechte svou kůži v Maroku; to se bude pěkně vyjímat!

Maršál, který zanechal svému okolí a svému kraji důkaz pilnosti, jež má málo příkladů v naší historii, vrátiv se do Rabatu, zasadil se o to, aby se generální guvernér Alžíru a generální president Tunisu zúčastnili severoafrické konference.

Když jsem přijel do Udžady, našel jsem tam dva povozy z Residence. Železnice tam tehdy ještě nebyla; Maršál mi poslal tyto dva povozy také proto, aby mne zajistil před přepadením. Jeden byl určen pro mne, druhý aby mne chránil před rozkolníky, v té době velmi četnými. V prvním byli dva šoféři a v druhém několik dobře ozbrojených mužů. V Severním Maroku stále to vřelo. Objížd'ka hranic alžírskomarockých do Rabatu byla tehdy bezpečná: nicméně oba znamenité vozy, tvořící mou ekvipáž, nesly stopy po přepadení. Moji šoféři dostali přísný rozkaz, aby nejeli jinou cestou než tou, která pro mne byla vyznačena. Na neštěstí šoferovi, který mne vezl, stala se nehoda: píchl duši. Čas, vynaložený na opravu, byl značný. Ale po duši přivedla nás do bryndy svíčka motoru. Měl jsem nocovat v jednom strážním stanovišti, kde nás če-

kali na osmou hodinu večerní; avšak v devět hodin, kdy již měsíc ozařoval v dálce přesně vykrojené hřebeny hor, všichni jsme se ještě skláněli nad tou zpropadenou svíčkou. Plukovník, velitel stanoviště, vyslal nám vstříc tři domorodé jezdce. Brzy jsme spatřili prach zdvíhající se pod kopyty jejich koní. Myslili jsme, že jsme napadeni. Každý z nás ozbrojil se revolverem. Semkli jsme se jeden ke druhému jako poslední čtverhran Staré Gardy, a obrátili zbraně proti útočníkům, připraveni k střelbě. Pojednou jsme zaslechli:

— Li Maršál... Li Maršál!...

Vál slabý větřík. Vánkem, který mírně povíval kamenitou plání, neslo se toto jméno až k obzoru, jako by kameny, měsíc a celá obloha si vyvolily tuto jasnou hodinu, aby vojákově, který se zapsal do koloniální historie, vzdaly poctu nočních přeludů. V strážním stanovišti počali se důstojníci kvůli mému zpoždění znepokojovali a kladli si otázky, které se neodvažovali vyslovit hlasitě, jako na příklad: „Zvláštní! Co dělají?“ nebo: „Zajímavé! Takové zpoždění, nemyslíte?“ O dvě hodiny později náš vjezd do tohoto znepokojeného ovzduší byl sensací. Před stanovištěm, obklopen všemi svými spo-

lupracovníky, plukovník rozháněl se prudce rukama.
— Konečně to jste vy!

Důkazy přátelství, známky roztomilosti: běžná mince těchto vojáků, ztracených v neutěšené krajině, vzdálené vší civilisace; a drsnost jejich existence - zcela naopak, než jak by se myslilo - činí je citlivějšími k prostým lidským ctnostem. Zavedli mne k důstojnické tabuli, zdobené svěží trnitou travou, šafránem, fíkovým listím. Tu a tam viděti růžovou nebo žlutou skvrnu; díky taktu a důvtipu, nacházelo se tu také několik květů, jež natrhaly francouzské ruce, aby jimi okrášlily stůl. Sebe krásnější růže nepotěšily by více oči. Nebudu vyprávěti o tomto obědě, neboť není co vyprávěti; ostatně nic se tam nemluvílo. Zdálo se, že tito muži mne obklopující, měli poněkud vyschlo v krku přes vzrušení a hojnost vína, jímž se nešetřilo při žádném chodu - a Bůh ví, že ho bylo dosti a znamenité chuti! Avšak atmosféra „zachmuřenosti“ v hloubi těchto očí, které se ode mne neodvracely, rušila mou labužnickou rozkoš. Snažil jsem se čísti ve všech těchto pohledech, snažil jsem se proniknouti jejich tajemství, vypátrati jejich tajemný zpěv. Oči modré, černé, zelené neb šedé - ani jedny, které

by nevyjadřovaly nostalgii, lítost, touhu po návratu. Byl překvapující kontrast mezi jejich až dětinskou sladkostí a tvrdostí tváře, opálené sluncem a ošlehané velkými větry pouště. Tahy silné, přesné, jakoby vytesané ostrím jejich saharského údělu, přece však shrnuté ve fysiognomii, kterou kolébaly vzpomínky starých dnů.

Plukovník mi pošeptal do ucha:

— Málo hovorní jsou moji muži, což?

— Ano, řekl jsem, proč?

— Prostě proto, že jste jim náhle připomněl jejich život, z něhož, zdá se jim, jsou vyrváni a na nějž se „lepší“, jakmile sem zavane jen troška vzduchu Francie.. Tehdy je již nepoznávám nebo je poznávám příliš. Každý na něco vzpomíná...

On sám zdál se také zajat při tomto důvěrném sdělení tou šeptavou melodií minulosti.

— Muži, řekl mi, mají všichni jisté chvíle slabůstek. Není proto třeba se na ně horšit. Ostatně na poušti je uvidíte rozveselené...

V hloubi jsem si pomyslně, že tento zjev, dalek toho, aby se mohl přičítati slabosti, byl naopak příznakem věrnosti k sobě samým u všech, jež plukovník obviňoval.

— Ach, milý plukovníku, řekl jsem, chcete mi prokázat velkou přízeň?

— Vše, co si přejete!

— Vpadl jsem k vám jako meteor.. Kdož ví, kdy se opět uvidíme? Jste kočovníci, potulní cestovatelé. Jako já... Nuže! chtěl bych za svého krátkého pobytu zde realizovat pro každého z těchto mužů představu, která ho souží. Chtěl bych na památku tohoto oběda, této africké noci, dáti jim nejenom tuto představu s plným dojmem, nýbrž také všechny důvody, aby doufali v to, co obsahuje...

Obrátil se ke mně.

— Co chcete učinit?

— My hudebníci, jak víte, máme úlohu mnohem sociálnějši než jak se za to má. Zajisté většina lidí poslouchá housle nebo klavír jen svýma ušima. Jsou příliš zaneprázdněni svými osobními drobnými starostmi. Nehledají v hudbě než povyražení. Avšak vaši lidé, jak je vidím, nejsou jenom obyčejnými lidmi. Mají v sobě cosi mnišského. Všechny tyto tváře jsou zároveň přítomné i nepřítomné... Všechny tyto oči mají lesk, pocházející odjinud... Všechna tato ústa, zavřená v podivné modlitbě...

— Ach! namítl plukovník, snad je vidíte příliš má-

lo jako... jak bych to měl říci?

— Houslista? Nikoli! Ostatně, dovolíte-li, hned vám dokážu, co tvrdím.

Přešli jsme do velkého sálu, jenž byl zároveň knihovnou i kuřáckým salonem, ale který byl šťastnou náhodou tak dobře zařízen jako kterýkoli salon v Paříži nebo kdekoli jinde.

Důstojníci - bylo jich šest - usedli na židlích kolem stolu, na němž byly bez ladu a skladu nahromaděny všelijaké magaziny a noviny. Dvě čadící lampy osvětlovaly jejich siluety, zatím co otevřenými dveřmi bylo viděti noc.

Vzal jsem plukovníka stranou a požádal ho, aby mi řekl jméno každého důstojníka, označil mi jeho původ, jeho kraj, jeho vesnici. Viděl jsem, jak se ztrácí v dohadách. „Ale co s tím chcete dělat?“ jako by se tázal. Když uspokojil mé požadavky, uvědomil jsem si, že se nacházím před choulostivým hudebním problémem mezi těmito šesti muži: dva z Paříže, dva z Marseille, dva z Toursa. Při obědě samozřejmě jsem s každým občas vyměnil několik slov. Zajímal jsem se o jejich život, o jejich válečné příhody, o jejich službu. Někteří se pyšnili skvělými vyznamenáními. Čím podrobnější

byly mé otázky, provázené mnohými úvahami, tím kratší byly jejich odpovědi. Srdečné, ale krátké. Vlastnost jednati, přemýšletí, usebranost - výsledkem toho byla skoupost na slovo u těchto šesti mužů. Přece však tyto letmé rozmluvy mne dosti poučily o způsobu jejich vnitřního života.

— Začínám již trochu chápat, řekl mi plukovník polohlasně. Avšak vy mi je rozpláčete, milý houslisto... Je třeba, aby byli neteční k „zachmuřenosti“, a vy je chcete do toho ponořit!

— Naopak, řekl jsem, uvidíte!

Ve vteřině sehnal jsem ze všech zákoutí své paměti věty, které mají opět navrátiti prvotnímu stavu těchto šest „zachmuřenců“ - a to až do nejhlubšího nitra - a také předmět jejich zachmuřených myšlenek zázrakem, jehož jedině hudba je obyčejně schopna, přetvořiti v naději, radost, odvahu, trpělivost. To, co jsem chtěl, co jsem si přál ze všech sil, bylo, přeměnití záblesk bezútěšnosti, který jsem zahlédl klíčiti v jejich očích, v prudký a jasný oheň. V mol, v dur, v do, v la, v ré, přetvořil jsem na svých čtyřech strunách pro každého z těchto šesti mužů malou vlast ve velkou. Žádný z nich, mimochodem řečeno, neměl opravdového hudební-

ho vzdělání. Byli jako všichni, kteří poslouchají na koncertech kusy Debussyovy, Fauréovy, Ravelovy. Nikdy nekladli hudbě otázek, na něž hudba stále odpovídá. Zpíval jsem v B-mol o lesní cestě a o trávnicích, které ji kráší, o rytířích po ní se projíždějících, o amazonkách, jedoucích drobným poklusem k velkým slavnostním alejím uprostřed dvou jezer. V G-dur rozplakal jsem fontánu Molièrovu, kde zaznívá trhaně smích midinetek a studentek, nejprůzračnější na světě. Na březích Loiry nebo Mayenne nechal jsem zníti vznešené adagio soumraku. Rozstříkl jsem tóny modré, akordy teplé a zlatité; to téma rozkošnické, jež naše malá planeta přišpendlila na pult Evropy: Středozemní moře.

Když jsem skončil, mezi mými posluchači nastal nesmírný výbuch gest, řečí. Povstali. Skokem byli u mne zasypávající mne otázkami a poznámkami. Není již nejmenšího smutku v jejich očích, nebo aspoň není ten smutek ohraničen pohledy, v nichž byl již jenom prach a popel... Po jejich tvářích se pozvolna rozprostíral šťastný úsměv. Sotva by byli mohli vyjádřiti, co se s nimi přesně stalo. Já sám nejsem dnes s to říci slovy příčinu této proměny.

Jedno je jisto: velmi dobře jsem cítil, že jsem těch šest mužů, zatížených melancholií, přetvořil - díky hudbě - v šest mužů silných a důvěřivých. „Nemohu psát verše: nejsem básník; nemohu rozdílet věty s takovou dovedností, jež plodí stíny a světla: nejsem malíř; nemohu nikterak vyjádřit své city gesty a posuňky: nejsem tanečník; avšak mohu to zvuky: jsem hudebník.“

Nikdy jsem nepoznal, jako onoho večera, že houslista má takovou možnost sdílení se. A tímto důvěrným mozartovským sdílením je v Africe měsíčná noc, kde jsem to sám zažil. Připojím malé vysvětlení: housle se mi zdají po výtce nástrojem „důvěrným.“ Více než piano; jdou dále se svými argumenty, možná méně smyslnými, dojmají více ducha než violončelo (pardon, drahý Pablo Casals!): housle mluví.

Když jsem se o něco později vrátil do Paříže, obdržel jsem od plukovníka, velitele tohoto osamělého stanoviště, psaní, jež jsem si dobře uschoval:

Milý pane Jakube Thibaude!

Vykonal jste v Severní Africe cestu, která nebyla jenom dobrou propagandou francouzského hudebnictví, nýbrž byla dílem humanním a morálním. Píšu vám tato slova poněkud nachvat, abych vám sdělil, že od vašeho příchodu do našeho stanoviště (a říkám vám

to proto, že jsem jist, jak vám to způsobí radost), mých šest spolupracovníků bylo podivuhodně proměněno. Představte si, že se stali hovornými; že i mimo službu osvědčují neochvějně dobrou náladu, a pokaždé, když si u tabule vzpomínají na minulost nebo na svůj kraj, na svou ves nebo ulici, nevyhlízejí už tak zachmuřeně. Mluví o těchto věcech tonem člověka, který všechno to má v sobě, nikoli již s oním tonem nasládlé a žíravé sentimentality, kterou jste zde viděl. Je to krásná práce. Všechna má blahopřání!

V hlavním městě Residentově jsem měl hráti před čtyřmi sty posluchači; malý hodovní sál v Rabatu nemohl jich více pojmouti. Ale poslouchalo mne šest set lidí. Maršál mne očekával v síni umělců v parádní uniformě. Měli jsme hodinu volného času na rozprávku. Vidával jsem jeho podobizny. Přátelé mi o něm vypravovali, zdůrazňovali jeho zvláštní dynamismus, mluvili o jeho slovech, proti nimž není námitky a o jeho neslýchaném smyslu pro humor. O tom svědčí odpověď, kterou dal Clemenceauovi, tehdy presidentu rady, v kabinetu, kam byl pozván:

— Hltám vás! prohlásil Tygr po hlášení Lyauteyově o situaci v Maroku.

A když tento se tvářil, jako by neslyšel:

— Jakže? President rady vám říká, že vás hltá, a vás to ani trochu nedojímá?

— Jen aby to hodně dlouho potrvalo! spokojeně zamručel Maršál.

Uchovávám si živou vzpomínku z trhané rozprávky, z toho víření myšlenek a někdy též paradoxů. Intelligence tohoto muže byla tak důvěrně spjata s tahy jeho tváře, že to bylo hned nápadné. Tvář z ocele, v níž jasné oči chladně žhnuly. Ústa a brada zvláštní vznešenosti, která ozařovala i jeho čelo, ovládané vznešenými závany ducha. Když mluvil, jeho dlouhé ruce, aristokratické jemnosti, účastnily se s porozuměním pro míru rytmu, což mi připomínalo hůl dirigenta orchestru. A tato slova: „Hned vám to vysvětlím... Nuže, hled'te... Dobře mne poslouchejte...“ vyvstávala na prahu každého tvrzení, na prahu jakéhokoli tematu - o architektuře, filosofii, geometrii, malbě a také hudbě - jako neproměnné skalní štíty. U něho na konec člověk musel ustoupiti od svého přesvědčení.

Jak podati věrně půvab a bohatou náplň této oslňující rozprávky? Bylo to zároveň rozpoutání *con fuoco appassionata* od Beethovena, elegantní půvab *andante* od Heydna, poskok *allegro* od Scarlattiho, líbezná kantiléna *adagia* od Mozarta; a náhle škála váhání, opakování, zpomalo-

vání, jako by bylo třeba dodati myšlenky více přesnosti.

Řekl jsem mu, že má cesta proběhla bez incidentu...

— Jestliže, řekl mi, auto dnes může projížděti svobodně z Alžíru do Rabatu, je to jenom tím, že cesta vede dvacet kilometrů na jih od Taza opravdovou francouzskou frontou srubů, stanovišť opevněných zákopy a ostnatým drátem, střežena loket od lokte stále šesti prapory.

Potvrdil mi, že od pětadvaceti let si důvěřoval, poněvadž sám vyzkoušel jejich provedení.

— A jestliže se něco děje v Maroku od devíti let, to proto, že je to po devět let týž člověk! Ať je to kterýkoli kočí, je vždy lépe neměnit ho, když spřežení je na cestě.

Vyprávěl mi o lidech, jimiž se obklopuje: „exempláře iniciativní“, podle jeho pěkného vyjádření. Tou měrou, jak se rozvíjela tato důvěrná sdělení, viděl jsem tvořiti se kolem jeho hustých vlasů aureolu, viditelnou vědomím vznešených věcí, která izoluje většinu velitelů. Ale čeho jsem si zvláště všiml, byl kontrast mezi jeho filosofií a vnitřním, tak dobře uspořádaným prudkým vlněním, které se rozcházely s jeho methodami koloni-

sačnými: šíření vlády jako olejová skvrna, jistá zdlouhavá vypočítavost, postup krok za krokem. A zdálo se mi, že jistě tento člověk aplikoval ve svém životě jistá přísloví: *C h i v a p i a n o, v a s a n o...*

C h i v a p i a n o, v a s a n o! Jaký žvást! Dobře mne poslouchejte... Tvrdí se, že přísloví jsou moudrostí národů. Jistě jste si všiml, že francouzská přísloví jsou předpisy, jak dojít cíle s nejmenším úsilím: „Kámen často se hýbající, neobroste“, odsouzení všech těch, kteří chtějí projížděti světem, aby obohatili své zkušenosti. „Kdo čeká, dočká se.“ „Není k ničemu chvat, nevyjde-li se včas“, což je nejčastěji návodem nikoli aby se vyšlo včas, nýbrž že není třeba si pochvátnout. A nakonec smrtící přísloví mezi všemi: „Lepší není vhodnější než dobré“, rčení, jež neváhám pokládat za hnusné, neboť je popřením všeho pokroku, omluvou vší nečinnosti. A protože jsme byli všichni vychováni ve fetišismu této „moudrosti národů“, jíž jsme nasáklí, stále narážím na námitky tohoto stylu, když žádám rozřešení, které se táhne po celé měsíce, když chci přejít mimo zdržující obřadnosti a zastaralé předpisy!

Slíbil mi potom, že mohu zcela svobodně navštívit tu část kraje, kterou byl nazval „užitečné Maroko“.

— Již dlouho, od té, co mám změnu vlády v Maroku, slýchávám říkati, že jsem byl především obratným scénářem, který vyniká uměním vpraviti návštěvníkům představu, která neodpovídá skutečnosti, a že jsem, abych to řekl jedním slovem, vysloužilý „dryáčník“... Také nevím, zda lidé nenapovídali, že jsem postavil, jako Potěmkin pro Kateřinu Velikou, kolem cest, kudy se brali, lepenková městečka a náhražkové práce! Nuže, tentokrát se nebudu znepokojoval, že tam nejsem, abych „vychvaloval své zboží“. Jste zcela svoboden ohmatati přístaviště, umělecké stavby, osady, abyste viděl, zda jsou to konstrukce dobré, pevné a trvalé, nebo spíše jenom klam...

Ale když jsem se ho zeptal na jeho hudební chuť a záliby, stal se nevyčerpatelným:

— Beethoven je můj nejoblíbenější hudebník... Ano, bezpochyby, Mozart... Ale zde, rozumějte, u Mozarta jeho osoba se ztrácí v hudbě, kdežto Beethoven v ní vyniká... A mně je třeba kontaktu s člověkem. Jest třeba, abych cítil člověka z jeho úsilí nebo z jeho inspirace... Vyložím vám svou filosofii věci...

Hudba Mozartova dává zapomenouti Mozarta, zatím co hudba Beethovenova nám vnucuje typ muže hrozného, hrozného! A potom, je tu Beethovenova myšlenka, kterou bych si rád udělal svým heslem: „Nenásleduj rad druhého, jedině ve výjimečných případech. Jestliže jsi dlouho a dobře rozvažoval některou věc, kdo by si ji mohl lépe představit než ty ve všech jejích podobách?“ Není to pravda? Ten má tvrdost diamantu. Tak!

Nemohl jsem si odepříti, abych se mu nepřiznal, že shledávám úžasnými jeho lásku a vědomosti, které se zdá míti o hudbě. Muže jeho druhu jsem si představoval skloněného nad mapami, nákresy, statistikami.

— Vojáci, pravím, nemají čas, aby se zabývali hudbou...

— To je klam! Vzpomínám si na jeden oběd za svého mládí, kde byl také jeden z mých kamarádů, velmi skvělý důstojník, nedostižné ceny ve svém oboru, velkého všeobecného vzdělání. Mluvílo se o hudbě, v níž mnozí ze spolustolujících byli mistry. Můj kamarád držel se tak výborně, že okouzil spolustolující, mezi nimiž se nacházel starý generál, na něhož jsem si uchoval nejuctivější a nejvroucnější

vzpomínky, a ten mi odcházeje řekl: „Je velmi zajímavý váš kamarád, ale jaká škoda, pomyslíme-li, že důstojník takové ceny zasvětil čas, který by měl raději vynaložit na studium svého povolání, věcem k tomuto povolání nenáležejícím!“ Nuže, můj starý generál se klamal... Zabýváje se hudbou, můj kamarád nepromarnil svůj čas, a svým širokým rozhledem po lidských věcech byl nejlepším důstojníkem, schopnějším poroučeti lidem, schopnějším vložit do ocenění jejich služeb a jejich skutků hluboké a shovívavé pochopení, jež samo dělá velitele. Počkat... opět jsem viděl ve florentském museu obraz malíře Bronzina: je na něm mladý pán, krásný jako antika... Jednou rukou se opírá o meč, v druhé ruce drží otevřenou knihu. Velmi často jsem ho pozdravil. Je to dokonalý muž. Tak je to! Co zobrazuje, je vznešená jednota činnosti a myšlenky! Hudba, modlitba a činnost jsou tři obrazy jedné a téže síly: víry! Vidíte stavět domy, budovat města, vysazovat zahrady - to je dobré. Ale je také nutno vychovávat duše těch, které k tomu určují. Je třeba kolonisovati až v srdcích lidí!

Sdělil mi, že pro mne žádal Sultána o udělení stužky Velitele z Uissam. To je již druhá stužka Veli-

tele, jež mi byla udělena během čtrnácti dnů. Několik dní předtím Bej z Tunisu sám mi odevzdal stužku z Nišam.

Vstoupili jsme do koncertní síně.

— Pohled'te, řekl mi ukazuje na posluchače, kteří se tísnili, kteří se strkali, a mnozí, protože nebylo místa, byli nuceni státi. Shromáždění, které tohoto večera vidíte, je důkazem, že děláte dobrou věc.

Ještě jsem viděl Maršála Lyauteye obklopeného obecenstvem na podiu, jak se stále dotýkal své čapky, jež, jak předpokládám, byla mu neobyčejně nepohodlná. Aspoň podle známek netrpělivosti se zdá, že by raději nebyl odsouzen k této velitelské pokrývce, tak obtížné, jako by byla z vavřínů! Aby se od ní osvobodil, nenašel nic lepšího, než že, zatím co jsem hrál P o é m C h a u s s o n ů v, posadil ji na hlavu své rozkošné susedce, ženě jednoho vyššího důstojníka. Nacházel jsem se v té chvíli ve zvlášť svízelném postavení. Nevím ani dobře, jak jsem se z toho dostal. Díval jsem se na Maršála. On se podíval na mne. A oba jsme vybuchli v smích, zatím co vášniví posluchači vpravo i vlevo, aby se slušně zachovali, snažili se usmívat - snad v přesvědčení, že úžasný P o é m je částečně hud-

bou tak zvanou humoristickou.

— Ach, řekla mi po koncertě jakási žena upejpajíc se, v této hudbě jsou místa velmi legrační, velmi legrační... Ostatně Maršál, který hudbě rozumí, smál se z plna srdce!

Později, když jsem se opět vrátil do Francie, Maršál Lyautey mi připomněl toto mé první vystoupení v Rabatu.

— Vzpomínáte si na to slavné vystoupení t a m? Ach, saprlot, málem bych vám to byl pokazil... Prosím za odpuštění Chaussona... Ale ta čapka, víte, ta posvátná čapka...

*

Nazítří mne Maršál požádal, abych šel navštívit Pašu Si Thami El Glai. Měl jsem příležitost žít v jeho soukromí několik dnů. Naráz se mi jevil přesně takovým, jakého jsem si ho představoval ze čtení krásné knihy bratří Tharaudových: „Jeho tvář se halila v závoj obepínající čelo, splývající záhyby ztrácely se v plášti na způsob kufie h, jaké nosívají beduinští náčelníci z Arabie, a který mi připomíná žáry pouště. Tvář ostrá, důkladně modelovaná, výrazná a temně osmahlá. Oči mimořádně velké, oči jakoby nelidské a sladké, nevím s jakou

noční lethargií, duhovky úplně černé, jako by je cele naplňovaly rozšířené zornice. Rty temné, stažené do koutků jako u starých řeckých soch; vousy krátce přistřížené, měnící se v pouhý nádech odstínu. Stále záhadný úsměv v opravdové hloubce tohoto obličej. Konečně bylo v těchto očích cosi žhoucího, spáleného, ztráveného. Obraz odpočívajícího rysa, ukazujícího jen svou půvabnost a svůj hebký kožich, v němž se však skrývají drápy rysa, který může každou chvíli skočit!“

Špatně si lidé představují tohoto vznešeného pána hor, žádajícího hudebníka, aby mu zahrál Faurého nebo Ravela. Nicméně vždy, kdykoli naň myslím, právě po této stránce si rád vyvolávám jeho siluetu. Velmi často, od roku 1924, vracím se do Marrakéše, ale ve zbožňovaném kuse Gabriela Faurého, který jsem si odnesl, abych ho uchoval, tento tajemný dojem, v němž se pojí člověk a kraj.

Když jsem tohoto pána hor viděl v Paříži (je tomu několik let), vyprávěl mi při jakési příležitosti, že roku 1930 pozval do Marrakéše Společnost hudebníků Pasedeloup.

— Jednoho večera, zatím co s terasy svého paláce jsem vdechoval noc, v níž „vlnily se vzdechy

flétny, zpěvy lásky a modlitby“, moje oči se na okamžik zavřely. Právě na tak dlouho, abych mohl v sobě dostihnout smysl této melancholie. Ach! říkal jsem si... moci tak slyšeti i zde v tomto domě, při šumotu bazénů a fontán, oslňující partii Šeher ez á d y... Nazítří jsem se rozhodl. Telegrafoval jsem vynikajícímu šéfu orchestru: „Přijed'te se všemi svými hudebníky. Chtěl bych slyšet Šeher ez á d u Rimsky-Kosakowa. Zůstanete u mne osm dní.“ A za dva týdny jsem slyšel na jednom nádvoří svého obydlí ty stránky, které křísí Orient.

A poněvadž marrakéšský Paša obdržel z nebe dar zvláštní orientální obraznosti, vyličil mi své dojmy v květnaté řeči.

— Housle přioděny měsícem zdály se přísti až k nebi své nářky jako hedvábné tkaniny... Průsvitné harfy vzkřísily bílé silhuety podobné přízrakům, sproštěným své těžké extáze. Violončela plakala ve stínu cypřišů. Cymbály zněly zvukem zlata. Oživovaly v temnotách záblesky slunce navždy ztraceného. Černí chrti u mých nohou zobrazovali na této drahocenné malbě spánek a sen...

Jedné noci v El Glai byl bych se málem domníval, že jsem sám Orpheem. Doprovodil jsem Pašu na

své cestě roku 1924 z Teluët do Kasbahu, léna to po předcích. Zahalena modravou mlhou, červená hradní věž se rýsovala proti obloze, jako by byla nakreslena na vrchu kamenné vlny uprostřed chaotické krajiny. Vstoupili jsme do tohoto uchvacujícího pevného hradu. Slyšel jsem skřípot dveří, které se pevně zavíraly na závory. Hradba, provrtaná střílnami, vydechla v pěti minutách svou každodenní dávku lidských bytostí. Celý národ služebnictva, strážných, majordomů, poručíků, žen a dětí, připravených pro noční cestu.

— Tohoto večera budete nocovat zde...

— Jsem tím potěšen, Excellence!

— A hned po večeři mi dovolíte, abych vás o něco požádal...

— Prosím, Excellence, jsem k vašim službám!

— Nuže! poslyšte... chtěl bych vás slyšet hrát toliko pro sebe samotného.

Nic snadnějšího

Nastala noc. Potom vyšel měsíc. Vyšli jsme na terasy, tyčící se jako přístavní mosty. Před námi horské hřebeny zaplavené světlem. Vyňal jsem své housle a začal hrát *Ukolébačku* od Gabriela Faurea. Vrhł jsem letmý pohled na úpatí těchto

obrovských zdí, ponořených v mlčení, a viděl jsem jiskření očí... Byly to hyeny a šakalové, nehybni; sběhli z hranic údolí a zdáli se jakoby přičarováni. Musím říci, že to byly tři nebo čtyři nejdojemnější okamžiky mého života, neboť jsem opravdu věřil, že znovu ožily báje Orpheovy.

Často se mne lidé ptávali na zvířata: „Věříte, že zvířata jsou muzikální?“ Ano, řekl bych, že zvířata jsou muzikálnější než lidé v tom smyslu, že hudba zasahuje toliko jejich nervový systém. Tón kmitá. Nerv přechází v unisono, a tělo tygra nebo lva se rozehrává jako když se nehtem lehce dotkneme křišťálu... Zajisté, člověk zasahuje svou myšlenkou, a to dodává jeho vzrušení tak velké ušlechtilosti. Ale nejsem jist, zda rozumové schopnosti někdy netvoří stínidlo mezi zvukem a lidmi. Duch urovnává, pořádá, organizuje, vysvětluje, uspořádává stíny a světla. Takto člověk působí na hudbu. Nedochází všeho působení hudby. Měl jsem toho nescíslné důkazy. Doma v Saint-Jean-de Luz každého léta pracuju v jakési sýpce, zařízené jako studovna. Jednoho dne loni, zatím co jsem cvičil Bacha, pozdvihnuv oči zpozoroval jsem poněkud zvláštní divadlo: Plaví pavouci, zavěšení na svých vláčkách,

pomalů se houpali z prava do leva, z leva do prava, asi metr nad mými houslemi. Zřejmě se oddávali kouzlu zvuku.

*

Dva měsíce potom nastoupil jsem na loď plavící se do Francie. Casablanka vzdálila se v záplavě slunce. Ještě dvakrát nebo třikrát jsem viděl Maršála Lyauteye a vyjádřil jsem mu své nadšení. Není stro-
mu, není kouska cesty, není domu nebo vesnice - evropské nebo domorodé - které by nevyjadřovaly hrdou vděčnost. Maršál dal této zemi novou duši. Všechno v Maroku zpívá, všechno dýchá podle nového řádu. Zatím co jsem se vzdaloval a vysoko vzduaté vlny Atlantiku tříštily se o boky lodi, mys-
lil jsem na tento podivuhodný úspěch: „A děje-li se něco v Maroku od devíti let, je to tím, že je to tentýž člověk po devět let. Ať to je kterýkoli kočí, je vždy lépe neměnit ho, když spřežení je na cestě!“
Bílá pěna za lodním šroubem stala se vodní bráz-
dou, potom dlouhou stříbrnou vléčkou, posléze pak šumotem...

Bylo to jako ohlas pocty, kterou celé marocké ne-
be vzdávalo muži, na kterém měl zářit po celou
éru vysoké civilisace.

Z franč. E. F.

SYNTHESA

Něm. Synthese; angl. Synthesis; ital. Sintesi.

S m y s l o b e c n ý: skládání, sestavení, uspořádání; franc. composition; skládání (umísťování) pospolu různých prvků, daných zprvu odloučeně, a sjednocení jich v celek. — Stojí oproti **a n a l y s e**.

A. Method. Postup ducha, jenž jde od pojmů nebo vět nejjednodušších k nejsložitějším. „Přicházíme často ke krásným pravdám synthesí, postupující od jednoduchého k složitému; jakmile však běží o to, abychom našli správně, jak udělati to, co jsme si předsevzali, tu obyčejně synthesa nestačí.“

LEIBNIZ, *Nouveaux Essais*, 4. partie, ch.

II. — „Condillac použil tak jako jiný synthesy, a... zvláště jeho *Traité des sensations*, kde se pokouší sdělati člověka ze všech kusů, dávaje postupně k jeho soše každý z pěti smyslů, jest dílem po výtce synthetickým“ **COURNOT**, *Essai*, ch. XVII, § 256.

B. Id. Postup ducha, který jde od vět **j i s t ý c h**

k jiným větám, jež jsou jejich nutným důsledkem.
„Tato metoda (synthesa) záleží v tom, že se vyjde od vět poznávaných pravdivými, aby se z nich odvodily jiné jako nutné důsledky, z těch pak zase nové, a tak dále, až se přijde k větě zamýšlené, jež se shledá pak sama jako poznaná pravdivou.“ DUHAMEL, Des méthodes dans les sciences de raisonnement, 1re partie, ch. VI.

C. Id. Úkon, jímž se stoupá od podrobností k celku; obecný pohled, jenž vyplývá z tohoto úkonu.
„Na jeden den synthesy je třeba leta analyzy.“ FUSTEL DE COULANGES, Hist. des Institutions politiques, Introduction. „Každá synthesa dobře vykonaná přispívá k tomu, že můžeme jíti dále, jest zároveň hraničící i etapou.“ H. BERR, La synthèse en histoire, p. 7. Viz v témže díle rozdíl synthesy erudiční a synthesy vědecké v historii.

D. Id. Splynutí nějaké these a antithese v pojem nebo novou větu, jež podrží všechno, co mají správ-

ného, díky zavedení vyššího hlediska. „These, anti-
these a synthesa, hle ve třech svých fásích nej-
jednodušší zákon věcí.“ HAMELIN, *Essai sur*
les élém. princ. de la représ., I, § 1.

E. Psychol. Úkon ducha, jenž spojuje v jedno
různé představy, různé city nebo různé tendence
v ten způsob, že z nich učiní jediný a organisovaný
celek.

1° S hlediska theorie poznání: „Rozumím... S y n-
t h e s í v nejobecnějším významu slova počín, růz-
né představy k sobě připojovati a jejich rozmani-
tost v jeden poznatek (poznání) pojmuti (pochop-
piti).“ KANT, *Krit. der reinen Vern.*, *Transc.*
Anal., livre I, § 10 (A. 77; B. 103).

2° S hlediska psychologie empirické:

„Každý psychický fakt jest systém, synthesa
prvků více nebo méně dobře seřaděných.“ PAUL-
HAN, *L'activité mentale et les éléments*
de l'esprit, p. 1. (Celá III. kniha tohoto díla
jest věnována studiu „synthesí konkrétních“ a
„synthesí abstraktních“, jež tvoří život ducha.)

Synthesa mentální. — „Začínáme věděti..., že složitost, množství rozdílných zjevů, jež máme seskupiti v témže stavu vědomí, hraje velikou úlohu v nesnadnosti práce mentální. Víme také, že **synthesa mentální**, kterou seskupujeme a pořádáme (seřazujeme) nové zjevy, jest úkon odlišný od sdružování idejí, jímž toliko reprodukuje me systémy již dříve sestrojené.“ P. JANET, *Les oscillations du niveau mental*, *Revue des Idées*, octobre 1905.

Synthesa osobní, úkon ducha, jímž úhrn vzpomínek, vněmů, postřehů, činností téže bytosti je touto bytostí chápána (pojata) jako ustavující její osobnost.

F. Technol. Úkon, záležející v tom, že sestrojíme hmotný celek pomocí jeho prvků. „Synthesa organických látek... způsobila nejširší průlom do theorie životní síly.“ JAGNAUX, *Historie de la Chimie*, II, 473.

Tyto čtyři první smysly možno spojit pod jménem **synthesa abstraktních** (**A**, logický; **B**, ma-

thematický; C, historický; D, metafysický); následující smysly E a F pod jménem *synthes konkrétních*. (F. Mentré.)

Drouin upozorňuje, že výraz *synthesa psychologická* (asi analogií s rozdílem, jež činí chemické mezi sloučeninou a smíšeninou), jest vyhrazena jistými psychology případům, v nichž jest nejen seskupení a uspořádání, nýbrž jistým splynutím nebo chemickým sloučením tvorba nové jakosti nebo nové hodnoty.

Ch. Werner zmiňuje se o díle DWELSHAUVERSOVĚ, *La synthèse mentale* (1908), v němž přímo čteme: „Synthesa není v životě ducha nějakou složeninou, schopnou potom analýsy, jež by dovolila nalézt její prvky. Vlastní její povahou jest, že se neskládá z prvků.“ *Ibid.*, p. 36.*

Tento odstín slova *synthesa* vskutku není vzácný. Zdá se přimykati jak k hegeliánskému pojmu *synthesy*, tak k ideji *synthese* chemické.

* „Synthesa lidského myšlení“ od G. Dwelshauverse, vyšlo čes. jako 51. Kurs ve Staré Říši 1941; zde str. 47—48.

Synthesa a analyza mohou býti vztaženy jedna k druhé, buď ve své oposici jako úkony opačné, buď ve své souvislosti jako úkony obrácené a se doplňující, ustavující spolu důkazný soud: „Předpokládáme, že vlastním smyslem synthesy jest skládati naše myšlenky a že vlastním smyslem analyzy jest rozkládati... Ale ať myslí dobře nebo špatně, jest nezbytně třeba, aby duch hned vystupoval a hned sestupoval. Jest mu podstatné jak skládati tak rozkládati, protože sled myšlení (usu-zovacího) nemůže býti než sledem skládání a rozkládání: náleží tedy synthese jak rozkládati, tak skládati, a náleží analyse jak skládati, tak rozkládati.“ CONDILLAC, *Logique*, livre II, ch. VI (C. Hémon). — Ostatně Condillac dodává hned nato, že proto už nejsou si rovny: „V čem se tedy liší tyto dvě metody? V tom, že analyza začíná vždy dobře, a že synthesa začíná vždy špatně.“ (André LALANDE).

Synthesa chemická, taková, jak ji pojal Berthelot,

není jenom opětným sestavením látek již známých a analysovaných, nýbrž postupem přímého pátrání pomocí umělého vytvoření nových sloučeninových skladeb, s nimiž jsme se nikdy v přírodě nesečkali, a nemohly tudíž býti podrobeny analýse. „Synthesa jest zvláště k tomu, je to přímo její vlastnost (podstatná), aby nám dala poznati obecné zákony, jimiž se spravují chemické sloučeniny... Zatím co analýsa se obmezuje nutně na přírodní sloučeniny a jejich odvozeniny, synthesa, postupující mocí zákona tvůrčího (générateur), reprodukuje nejen látky přírodní, jež jsou zvláštními případy tohoto zákona, ale též nekonečné množství jiných látek, jež se nikdy v přírodě nevyskytly.“ BERTHELOT, Science et philosophie, p. 91. — Týž úkon může býti též považován za pomůcku ke kontrolování výsledků, poskytnutých analýsou, a za prostředek, jak prokázati obecnou shodu zření pojatých analýsou s povahou věcí a přímo i se zákony, jimiž se řídí slučování látek. „Důsledkem synthesisy, jež se prvně představí, jestiž

ověření výsledku analýsy... Když generalisujeme tyto výzkumy, rodí se celý nový řád problémů: jsou to problémy střídné (opačné). Běží teď o to znovu složit, co bylo rozloženo, postavit proti každé činnosti, proti každé metamorfose činnost, metamorfosu odpovídající. Tím vznikne obecné a plodné hledisko, jež lze uplatnit na celek organické chemie. Methody syntézy v jejich protivě s methodami analýsy představují jistým způsobem počet integrální v protivě k počtu diferenciálnímu.“ I b i d., p. 89. (C. Hémon.)

KRITIKA

Smysl **A** a **B** se často zaměňují, protože pro matematiky a logiky XVII. století to, co jest o sobě nejjednodušší je také tím, co jest nejjistěji známo. „Vést pořádkem své myšlenky“, praví Descartes v pravidlu, zvaném pravidlo syntézy, „počínaje předměty nejjednoduššími a nejsnáze poznatelnými, abychom vystoupili pozne-

náhlu jako po stupních až k poznání nejsložitějších...“ *Méthode*, III, 9. Ale ustálené spojení v jedno obou těchto charakterů nemůže již býti připuštěno dnes ani ve vědách mathematických, kde patro logických principů nemate se již s patrem vět zřejmých; ani ve vědách přírody, kde složité účinky jsou bezprostředněji známy, a jistější než hypotézy, z nichž byly vyvozeny, nebo než vlastnosti prvků hmotných, z nichž se skládají (což Ampère nazval dosti nejasně „*Synthesi obrácenou*“. *Essai sur la phil. des sciences*, tome II, p. 23.). Týž úkon (proces) byl by tedy v mnohých případech *synthesi* ve smyslu **A** a *analysisi* ve smyslu **B**, nebo obráceně. — Jest však třeba upozorniti, že ve skutečnosti vůbec se neosvědčuje výměr Duhamelův: zdá se, že žádný matematik by nenazval *analysis* u dedukci, spojující principy geometrie Hilbertovy na příklad s větami „uznanými za pravé“, jež tvoří látku geometrie klasické. Nemůžeme však přece nadobro tuto definici odvrhnouti: neboť jakmile běží o to,

abychom tu neb onu větu dokázali (rozhodně) nebo rozřešili nějaký problém, tu vskutku jistý nebo nejistý ráz věty, vzaté za východisko, stanovuje jakost dedukce analýsy nebo synthesy.

Arnauld a Nicole prohlašují, že jak „v analýse, tak v methodě skladebné třeba jíti vždy od toho, co jest známějšího, k tomu, co jest méně známé; neboť není pravé metody, jež by se mohla obejít bez tohoto pravidla.“ *Logique de Port-Royal*, 4e partie, chap. II. Dodávají, že synthesa „záleží hlavně v tom, že začíná věcmi nejobecnějšími a nejprostšími, aby přešla k méně obecným a složitějším.“ (*I b i d.* ch. III.); což jest smysl A. Mají pravdu ve smyslu, v němž berou slova *z n á m ý* a *n e z n á m ý*; ale když se řekne, že v analýse se jde od méně známého k známějšímu, aplikují se tato slova jinak: chce se říci, buď že se jde od toho, čeho *p r a v d a* jest pochybná, k tomu, čeho pravda jest jistá; což nepřekáží vztahům, vyjádřeným ve větě problematické, z čehož vychází, že jsou dokonale známé jakožto vztahy; — buď že

se vychází od známých vztahů mezi veličinami, z nichž některé jsou neznámy, aby se poznala nepřímou jejich hodnota (na příklad v případě nějaké rovnice).

S y n t h e t i c k ý, franc. S y n t h é t i q u e, něm. S y n t h e t i s c h, angl. S y n t h e t i c, ital. S i n t e t i c o.

Co vyplývá ze synthese, nebo co ustavuje synthesi, v různých smyslech tohoto slova (ale aniž shoda /vztah/ by byla vždy přesná mezi adjektivem a substantivem). Zvláště se slova toho používá v následujících výrazech:

D u c h s y n t h e t i c k ý, ten, který pozoruje věci v jejich souboru (celkovosti, úhrnu). PAULHAN, *Analystes et esprits synthétiques* (1903).

S o u d (neboli v ě t a) synthetický, „Bud' přísudek B přináleží podmětu A jako něco, co jest již obsaženo skrytým způsobem v tomto pojetí; nebo B jest zcela vně pojmu A, ačkoliv se nalézá přece

ve spojení s ním. V prvním případě nazývám soud analytickým, druhý synthetickým. KANT, Krit. der reinen Vern. Úvod § IV. — Co se týká kritiky tohoto rozlišení, viz Paul TANNERY, Sur la distinction des jugements analytiques et synthétiques, Bull. de la société de philosophie, séance de mars 1903.

Methoda synthetická, ta, jež záleží v sestrojování představ postupem thésí, antithésí a synthesí, buď po způsobu Hegelově, buď způsobem Hamelinovým. (Viz dále.)

Dokazování (výklad, důkaz) synthetické (v geometrii) je to, jež se děje konstrukcí zobrazovací (znázorňující geometrickými obrázky) a ne „analysou“ algebraickou. „Co tady nazývám geometrií synthetickou jest ona část věd mathematických, prohloubená starými, kteří jí dali jméno geometrie.“ AMPÉRE, Essai sur la philos. des sciences, tome I, p. 46.

Jazyk synthetický, ten, jenž se snaží sjed-

notiti hlavní myšlenku a její doplňky v jediném výrazu, a složiti větu takovým způsobem, že se představuje jako nerozdílný celek, jež třeba chápati nedílným úkonem ducha.

„Filosofie synthetická“, angl. Synthetic philosophy, jméno dané H. Spencerem souboru, tvořenému jeho díly o Prvních principech, Principy Biologie, Principy Psychologie, Principy Sociologie a Principy Morálky.

Poznámka: Oposice výrazů geometrie synthetická, jak výše vytknuto, a geometrie analytická je starší než Ampère. Auguste Comte o tom pojednává v 11. úloze Cours-u řka, že těchto výrazů jest „obyčejně používáno“, ale „dávají velmi nepravou představu“ o tom, oč běží; a navrhuje, aby se příliš zdlouha neříkalo „geometrie starých“ a „geometrie moderních“ jmenovati je spíše geometrie speciální a geometrie obecná.

Ještě o methodě synthetické. — Hamelin věnoval první kapitolu svého *Essai sur les éléments principaux de la représentation* určení této metody, a aby se rozeznaly její různé formy. „Empirismus není než negace vědění; formalismus ten nemůže se zaříditi v látce vědění; vědění, ať jakkoliv jest systémem a přece metoda analytická jest a zůstává nedostatečnou. Co z toho všeho usouditi, ne-li to, že musí býti metoda synthetická? (*Essai*, p. 11). „Rozhodným okamžikem této metody jest oposice. Analysí vskutku vyvozujeme z pojmu pojmy elementární, jež obsahuje. Je-li však pravda, že se myšlenka nespokojuje a nemůže se uspokojiti tím, že rozvinuje pojmy, třeba-li, aby přecházela od pojmu k pojmu a aby tento přechod byl úkonem určeným tak dobře jako analyza, nemůžeme naléztí než jeden základ: ten totiž, že každý pojem má pojem opošíční. V tom jest jediný prostředek... pochopiti, že vědění, podstatně různé (rozdílné), jest zároveň podstatně systematické.“ (*Ib.*, 12).

V rozvinutí O historii metody synthetické (Ibid., p. 19—36) Hegel jest označen jako „pravý mistr metody synthetické, protože měl o ní jakés také ponětí ne již jen jako jeho předchůdci, nýbrž pojem pevný a definovaný“ (p. 32). Ale tento pojem (koncepce) není zcela pravdivý: „Místo hegeliánské kontradikce stavíme souvztážnost. Jelikož určované není tedy o sobě kontradiktorické, nýbrž jenom neúplné v každém ze svých určení vzatých zvláště, z toho následuje, že metoda synthetická, daleka jsouc toho, aby se rozvíjela na způsob hegeliánský v posloupné negace, bude muset postupovati naopak tvrzeními, jež se budou doplňovati, a jejichž posledním tvrzením (posledkem)... bude... bytost dokončená a zcela určená.“ (p. 35 a násl.) — (L. Robin.)

VÍTĚZOSLÁVA

„Nechť mají mé oči radost, že vidí národ právě osvobozený!“ I jel jsem do Livorna spatřit radostný vjezd knížete z Carignanu, představitele krále Viktora Emanuela. Tento král se nenamáhá! Získává města svými spojenci nebo svými zlaťáky, bere si je skrze zástupce.

Tož Livorno je ve stavu svátečním, ba horečném. Sto plakátů křičí po zdech; nařizují prapory, kvítí, radost. Generál národní gardy, pan Bel'uomo, prosí své spoluobčany, aby se postarali, ať určití zbloudilci, kteří se včera chovali špatně, nemohou poskvrnit tento krásný den.

„Smutná to věc, dodává pan Bel'uomo, že se najdou zbloudilci v národě bratří!“

Výzvy k radosti bylo uposlechnuto. Ulice je vyzdobena prapory, poseta listím. Listím vavřínu, prosím!... který je poněkud pokažen koňským trusem. — Uprostřed vítězný oblouk ze zeleně. Svazky pušek a hromady dělových koulí slouží za pilíře. Výtečné pilíře!... A jsou to koule, které nepomohly

dobýt města, jež se vzdalo při pouhém pohledu dobyvatele.

Nové plakáty, aby se rozešlo nadšení Livornských. Budou velmi šťastni a velmi velicí! Uvidí bratrance svého milovaného mocnáře „v průvodu hrdinů od Magenty“, pod velením „velikého Duranda“! Durando převelikými písmeny, jako převelicí herci.

Toskánské oddíly se pyšní nesrovnatelnými vousy. Je to trapný dojem vidět vojsko, které přešlo. Zvykneme si na to. — Měšťanstvo v poloviční parádě, lid v úplných nedbalkách; špalír národní gardy, stejný jako všude.

Řada měšťanských povozů, zakončená brzy bídnými drožkami; to je průvod. Náčelníci volají: Ať žije! Opakuje se: Ať žije! — Carignan, ve fraku, nevyhlíží jako hrdina. Knížata se mýlí, když vystupují ve fraku. Durando, ve zlatém límci, dělá větší dojem. Upřímná tvář starého žoldnéře. Je více volání pro Durandův zlatý límec nežli pro Carignanův frak. Jednoho dne jsem slyšel volání slávy Léotardovi. To byla vítězosláva!

Jeden Livorňan se ke mně obrátil: — Pane, jak tohle skončí? — Vidíte, pane, jak to začalo; platili jste? — Mnoho! — Tak budete platit mnoho. — To věřím! — Rozdávají nám básně, tištěné modře.

Lodník, majitel „Danteho“, který mne veze přístavem, se prohlašuje za vlastence, přítele Francouzů. Říká mi, že samotní Francouzi a Italové, pevně spojeni, by uložili světu zákony, a že je první povinností těchto dvou velkých národů, aby si podrobili všechny národy.

Povinnost to, kterou by splnili, kdyby nebyli zrazení svými panovníky!... Co se týče jeho, kterému patří „Dante“, on válčit nebude, poněvadž on má pět dětí.

Vše je cítit lží, odpornou lží, která nikoho neklame a která se neklame sama. Vzduch je pln proudů vzájemného opovržení. Zřejmě tento lid nemiluje tohoto nového knížete; zřejmě nový kníže nemá žádné lásky pro svůj nový lid. Lid a kníže provádějí pochybný obchod, podezřívajíce se navzájem.

Livorno mně připomíná Dantův náčrtek, který není

možno citovat italsky a který by ztratil příliš ze své barvy v překladu. Je to na konci XVIII. zpěvu Pekla, kde básník ukazuje nevěstku Thaidu a jejího vítěze...

„A tím jsou zraky naše nasyceny.“

Louis Veuillot: Vůně Říma (1860)

Výjev, na který tu naráží spisovatel, představuje ženštinu, která zahrnuje hosta jedné noci ujišťováním upřímné lásky. Je to trochu silný obraz pro manifestaci t. zv. lidu na počest nové vlády — ale jak snadné je najít skutečné rysy obdoby! Celý tento kousek je jeden z nejnenergičtějších, které ve svém líčení revoluční Italie podal Veuillot; a právě proto je také jeden z nejaktuálnějších. — Dne 28. prosince 1947 zemřel ve vyhnanství Viktor Emanuel III. zvaný za svého života králem italským a albánským, císařem ha-bešským. Nebude bez zajímavosti sledovat vzestup královského rodu sardinského k těmto dočasným hodnostem. Tehdejší okolnosti, pravda, jsou už pozapomenuty — jak se stává úspěchům, které ve své době byly vyhlašovány za porážku katolicismu — bude proto dobře je připomenout. Liberalismus devatenáctého století měl více oblíbených temat: eman-

cipaci Židů, vytvoření silného jednotného Německa, spása skrze vědu a stroje... ale snad žádné thema nebylo tak oblíbené jako osvobození Itálie z papežského a rakouského jařma. Francie, které se 1940 sjednotila Itálie za to odvděčila známým způsobem, porazila 1859 Rakušany u Magenty (za přítomnosti jakýchsi italských oddílů) a v následujícím míru vymínila, že italské státy vstoupí ve spolek; sardinský král ovšem porušil tento mír, a zabrav tyto státy, dostal titul krále italského. Byli jsme svědky, jak skončila tato monarchie rodu savojského!... Vůbec jsme viděli, jaká dobrodiní vytěžili Italové ze svého sjednocení: především stupňované zdanění, jehož bylo třeba na vydržování veliké armády; potom úspěchy této armády, nejenom porážky u Aduy a Caporetta a Tobruku, nýbrž také skutečné úspěchy: dobytí Habeše, vpád do Francie, obsazení Albanie — ale jak čestné to úspěchy!! „Jak tohle skončí“, to jsme tedy viděli. Vojsko, které přešlo, jsme skutečně taky viděli několikrát od té doby. Ať pomlčím o jiných případech, viděli jsme peripetie samotné Itálie: Ocelový pakt, potom Badogliovu vládu, potom Sociální republiku, potom partyzány, potom zase Savojsce a zase republiku, jenže tentokrát ne Sociální nýbrž socialistickou — dávejte pozor na nálepku, jak se říká u holčích mýdel, a nenechte si vnutit podřadný výrobek. — A

především jsme viděli mnohokrát vjezd toho či onoho vůdce. Ovšem že vjezdy našich vůdců předčí ovace slavných mužů liberalismu, ano i ovace divadelních a krasojízdných veličin; neboť technika se zdokonalila. Nikoli sta plakátů, nýbrž takové množství, jež uniká lidským odhadům zaplavuje ulice. A nad vyvěšováním praporů i nad odstraněním zbloudilců a rozvratníků bdí mohutné organizace. Neboť opovržení vzájemně pojící vladaře a lid se stupňovalo zároveň s opatřeními na ochranu vladaře. A proto... ale příště vám přeložíme, co napsal Veillot o policajtech. Zatím, když jsme se dostali k nim a k jáсотu jednotného národa, vnucuje se nám jeho závěr:

„a tím jsou zraky naše nasyceny.“

J. S.

Článek Msgre Pachty v tomto sborníku otištěný je vyjmut ze starého ročníku časopisu „Cyril“. Prospěje jednak k poučení, že nezachovávání nařízení sv. Otce ve věcech posvátné hudby není proviněním nepatrným; jednak je ukázkou jasného a věcného způsobu psaní oproti dnešnímu breptání tak mnohých článků katolického tisku, pokud totiž ten neb onen časopis není jenom breptání, jako na př. „Dorost“.

Podprodukce výroby. J. L. Fischer v úvodníku „Svob. novin“ z XI. 47 se toho děsí: „...Zatím můžeme ještě počítat, že nám poslední ročník učitelských ústavů na konci školního roku dodá nejnezbytnější kontingent učitelů na příští školní rok. Ale na začátku školního roku 1949/50 bude nedostatek učitelů velmi citelný...“

Věda by byla prospěšná, kdyby... Ne tak Dr. Jan Bělehrádek ve „Svob. novinách“ z I. 48. Ten klábosí jako „Herr von Švarc“ za dob Kosmákových: „Věda způsobila, že už nevěříme kouzlům a zázrakům, že dovedeme mysliti všichni s větší mírou objektivity a kritiky... Podobně zmenšila risiko života, a to s rychlostí, jež nemůže uniknouti ani pozornosti jediné generace. Zvýšila zdravotnost, snížila nemocnost a úmrtnost, učinila nám život méně namáhavým... tím vším přispěla k lepšímu a šťastnějšímu životu všech. A zároveň k životu svobodnějšímu...“ — K tomu cantus fir-

mus: Koncem roku 1944 bylo v Evropě zničeno přes 23 miliony obytných domů, 32 miliony mladých mužů padlo, 26 milionů osob zahynulo v koncentračních táborech, 20 milionů žen a dětí bylo zabito bombardováním, přes 45 milionů lidí bylo odvečeno, přemístěno nebo internováno; zůstalo 30 milionů invalidů, 150 milionů lidí přišlo o přístřeší, vystaveno hladu, epidemii... Co se kouzel týče, očekává odkřesťanstělý svět, že až většina obyvatel zeměkoule bude proti válce, nikdy válka nebude.

Ministr Jan Masaryk (ve „Svob. novinách“ k 11. XI. 47) očekával, jak se zdá, kouzlo skrze pokrok: „Všichni víte, co se stalo po dvaceti letech, v nichž byl vykonán značný kus pokrokové práce. Vypukla ještě strašnější katastrofa.“

Pořád ještě komedie se svátky. „Svátek Zjevení Páně dne 6. ledna je pro katolíky zasvěceným svátkem. Po přechodnou dobu byl vzhledem ke splnění úkolů dvouletého plánu zákonem č. 248/1946 Sb. o úpravě svátkového práva prohlášen za den pracovní. Zaměstnanci, kteří jsou v tento den povinni ve svých podnicích pracovat, nehřeší...“ (Katolík“ 24. I. 48). Ale čteme-li dále, že běží jen o znesvěcení svátků, „aby vším možným způsobem odvrátili lidi od Boha, od náboženství“ pak, myslíme, že hřeší. Je velice nepravděpodobno při dnešní rozšířenosti tisku, aby toto zjištění pravé příčiny znesvěcování někdo neznal. Tváří-li se nevědomými, stávají se nadto pokrytci. — V jednom t.

zv. katolickém časopisu přiznali, že Starý Zákon nečtou (asi proto, že „Písmo sv. jsou přece jen knihy mrtvé“, jak praví na jiném místě), bude dobře i odtud citovat o znesvěcovatelích: „Rozpráším vás mezi národy, vytasím meč za vámi a vaše země bude opuštěna a města zbořena. A země radostně slaviti bude svou sobotu po všechny dny samoty této. Zatím co budete v cizí zemi, země bude míti dlouhou sobotu a odpočine sobě ve své osamělosti, protože jste ji nedopřáli odpočinku v den sobotní, když jste bydlili v ní.“ (Levit. 26, 33. 34. 35.)

Sv. Jeroným, sv. Antonín a j. staří Otcové na poušti — ztracené existence... „Nevidí dost dobře ty, kteří jsou ve světě i ze světa, ale ke kterým jsou posláni, aby je vysvobodili z tohoto zajetí. Připomínají mi staré otce na poušti, kteří podobně zalomili rukama nad světem a věnovali se celou snahou spáse své vlastní duše.“ (Braitto „Na Hlubinu“ č. 9. 1947).

Katolíci se smíšenými pocity míní, že se má ututlat, co se kdy v historii událo „pohoršlivě hříšného“. Z jejich rodu je desertér, který v jednom t. zv. katolickém časopisu — ale vždyť je nás už hanba je jmenovat jménem! — u příležitosti zmínky o křížácích nevěděl nic lepšího na svém útěku, než na okraj slavné minulosti vydělat tohle: „Dnes se katolíci dívají většinou se smíšenými pocity i na vlastní křížácké výpravy. Trvalý nezdar jejich podnikání jako by naznačoval, že Bůh neměl zalíbení v takových projevech nábo-

ženského nadšení, jakým právě křížové výpravy byly. Proč tedy znovu křísit v životě název křížák, proč dávat nevěřícím novou záminku rouhat se svatému znamení spásy?“ Eh, kdyby raději tihle katolíci se smíšenými pocity a s tím škemráním zůstali sedět doma za peci!

„Básnické převody“ Písma Svatého začaté u nás Dr. Hegrem, který „pokročil v úsilí spojit kritickou revisi textu starozákonní lyriky s básnickým překladem, jenž by vystihoval také její formu až do odstínů rytmických a přebásnil tak, připojuje ocenění literárně estetické Velepíseň“ — našly důslednější pokračovatele: „Starý Zákon jako umělecké dílo PÍSMO v básnickém převodu Vladimíra Šrámka. Je oproštěno od všech pozdějších nánosů a náboženských výkladů židovských i křesťanských.“ Vydalo nakl. „Sfinx“ a těmi slovy, jak zkráceně opisujeme, inseruje „Lidová demokracie“ v listopadu 1947 a o něco později podává k tomu ještě tuto omáčku: „...Písmo svaté není román, nýbrž vzácné starobylé dílo nábožensko-výchovné.“ Katolický křesťan má Písmo Svaté „za (knihy) posvátné a kanonické ne proto, že by byly toliko lidským úsilím napsány a pak její (Církev) autoritou schváleny, ani proto, že obsahují zjevenou nauku bez bludu, nýbrž proto, že napsány vnuknutím Ducha Svatého, mají Boha za původce a jako takové odevzdány byly Církvi“ (Sněm Vatikánský).

O. ARCHY o Velikonocích I. P. 1948 obsahují:

v. Petra Chrysa. Řeč o postu a almužně	listů	3
posvátném kazatelství		8
Isidre J. Pachta: <i>Víra a liturgie</i>		6
Edgar Dacqué: <i>Smysl a bytí</i>		4
Messiaen: <i>Básně</i>		4
Federer: <i>Jak bratr Mikuláš učil číst</i>		8
Thibaud: <i>Hudebník u Lyauteye</i>		12
<i>Synthesa</i>		8
<i>Průzosláva</i>		3
<i>redakční zadina</i>		2
<i>brázek: Sv. Veronika od D. Mrázkové</i>		1

Uspořádal a vydal Josef V. Florian, Stará Říše / Morava.

Desátý sborník Archů je za Kčs 25.—
Tisk knihtiskárny Josef Filip v Třebíči
Kdo si ponechá tento sborník, je považován za odběratele.

